

Mannal Mansour

Minoritetskvinnerens vei fra familiegjenforening til opphold på selvstendig grunnlag

Masteroppgave i sosialt arbeid
OsloMet – storbyuniversitetet , Fakultet for samfunnsvitenskap
Oslo 2021

Sammendrag

Masterstudien tar for seg minoritetskvinner som har kommet til Norge via familiegjenforening, og som har brutt ut av ekteskapet på grunn av vold. Når man har kommet på familiegjenforening må man vanligvis oppholde seg i Norge i minimum tre år før man får permanent oppholdstillatelse. For tilfeller hvor det foreligger mishandling i samlivet er det i utlendingsloven innført en unntaksbestemmelse til treårskravet. Dette gir voldsutsatte minoritetskvinner muligheten til å søke oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag, ved at de har forlatt partneren sin og dermed gitt avkall på sin gjeldende oppholdstillatelse. Minoritetskvinner i denne situasjonen vil da trenge hjelp med å iverksette søknadsprosessen. Kvinnene er i svært utsatt posisjon på søknadstidspunktet og under prosessen med behandling av søknaden. For å få kunnskap om denne prosessen er kvinnene avhengige av et hjelpeapparat. Krisesenteret blir dermed kvinnes første steg for et selvstendig liv.

Studien omhandler minoritetskvinnenes opplevelse med å ta steget ut i det ukjente, deres mestring av ekteskapsbruddet og søknadsprosessen, samt deres erfaringer med hjelpeapparatet. For å besvare forskningsspørsmålet er det gjennomført åtte semistrukturerte intervjuer med minoritetskvinner som er i en slik prosess.

Det er to teoretiske perspektiver som ligger til grunn for analysen av datamaterialet: mestring og anerkjennelse. Formålet har vært å belyse informantenes subjektive perspektiv inn under disse begrepene i deres situasjon. Formålet har vært å belyse og analysere kvinnes egne opplevelser og erfaringer av egen situasjon i prosessen om å søke opphold på selvstendig grunnlag. Studien viser at informantene befinner seg i en sårbar situasjon preget av usikkerhet, og i en kamp for anerkjennelse. Det kan sees på som en mestringsstrategi og handler på ulike måter om å vinne likeverd gjennom relasjoner til andre og seg selv. Studien har identifisert hvordan informantene aktivt arbeider med seg selv i de ulike prosessene, samt hvordan de arbeider for å håndtere en belastende hverdag. De mestringsstrategiene studien har identifisert er følgende: søke selvstendighet og autonomi, å forstå situasjonen de befinner seg i, omdanne erfaringer fra fortiden fra å være en belastning til å bli en styrke, bearbeide selvfølelsen, omdefinere erfaringen med selvbearbeidelse, rette fokus mot motivasjon for et bedre liv, vektlegging av det gode i situasjonen.

Nøkkelord: Mestring, anerkjennelse, opplevelse av sammenheng, opphold på selvstendig grunnlag, minoritetskvinner, krisesenter, vold i nære relasjoner.

Abstract

This master's thesis is about minority women who came to Norway via family reunification and who have broken out of their marriages due to violence. When one arrives to Norway on the grounds of family reunification, one must stay in Norway for a minimum of three years to receive a residence permit. For victims of abuse in cohabitation, there is an exception to the three-year rule laid out in the Immigration Act. This gives vulnerable minority women the opportunity to apply for residence permit on an independent basis, by leaving their partner and giving up their current residence permit. Minority women in this situation will then need help to begin their application process. The women are in a very vulnerable positions at the time of application and while their application is being processed. To gain knowledge about this process, the women rely on a supporting apparatus. The crisis centre is the first step for an independent life.

The study deals with minority women's experiences of stepping into the unknown, the way they deal with marital breakdown and the application process, as well as their experiences with surrounding support systems. To answer the research question, eight semi-structured interviews have been conducted with minority women who are currently in such a process.

The analysis of the data material is based on two theoretical perspectives: Coping and recognition. The purpose has been to shed light on the informants' subjective perspectives under these concepts in their situation. The purpose is to elucidate and analyze their own experiences and experiences of their own situation in the process of applying for residence permit on an independent basis. The study shows that the informants find themselves in a vulnerable situation characterized by uncertainty, and in a struggle for recognition. It can be seen as a coping strategy and is in different ways about winning equality through relationships with others and themselves. The study has identified how the informants actively work with themselves in the various processes, as well as how they work to deal with a stressful everyday life. The coping strategies identified by the study are the following: seeking independence and autonomy, understanding the situation they find themselves in, transforming experiences from the past from being a burden to becoming a force, processing self-esteem, redefining the experience of self-processing, focusing on motivation for a better life, emphasis on the positive sides to the situation.

Keywords: Coping, recognition, sense of coherence, stay on an independent basis, minority women, crisis centre, domestic violence.

FORORD

En lang og lærerik prosess er nå over. Denne masteroppgaven er et resultat av en lang og krevende prosess. Arbeidet med oppgaven har gitt meg ny kunnskap om å gjennomføre kvalitative intervjuundersøkelser, måter å tenke teoretisk på og innsikt i informantenes opplevelser. Jeg sitter igjen med mye både på faglig og personlig plan etter å ha vært gjennom denne prosessen. Det er flere som har bidratt og som fortjener en takk for at jeg har kommet i mål.

Først og fremst vil jeg takke mine informanter som har delt av sin tid og erfaringer, og gitt meg mange viktige og interessante fortellinger. Det å få et innblikk i deres opplevelser har gjort inntrykk på meg og har gitt meg nyttige refleksjoner som jeg vil bringe videre med meg, også etter at denne studien er avsluttet. Uten dem hadde ikke masteroppgaven blitt slik den fremstår i dag.

Jeg vil også rette en stor takk til Dag Jenssen som har vært en fantastisk veileder. Med din solide faglige innsikt har du vært til stor hjelp gjennom konstruktive tilbakemeldinger. Du har bidratt med gode innspill og råd, gitt meg mye inspirasjon og verdifull støtte gjennom hele prosjektet.

Jeg vil takke min kjære familie, gode kollegaer, venner og fantastiske medstudenter. Dere alle har vært og er oppmuntrende og gode støttespillere under hele prosessen. Dere har bidratt til at jeg har klart å holde fokuset og fremdriften oppe.

Oslo, august 2021

Manal Mansour

Innholdsfortegnelse

FORORD	3
Kapittel 1: Innledning	7
1.1 Utlendingsloven og mishandlingsbestemmelsen	7
1.2 Vold i nære relasjoner	8
1.4 Oppgavens struktur	11
Kapittel 2: Teoretiske perspektiver	13
2.1 Mestring	13
2.1.1 Eldre og nyere forståelse av mestring	13
2.1.2 Antonovsky om mestring	14
2.1.3 Det salutogenetisk perspektiv	15
2.1.4 Antonovsky: Opplevelse av sammenheng	16
2.1.5 De tre komponenter	17
Begripelighet	17
Håndterbarhet	18
Meningsfullhet.....	19
2.1.6 Problemfokustert mestring og følelsesmessig fokusert mestring	20
2.1.7 Mestringskapasitet, mestringstro og mestringsfølelse	20
2.1.8 Mestring og motivasjon	21
2.2 Anerkjennelse	21
2.2.1 Anerkjennelsesbegrepet	22
2.2.3 Honneth: anerkjennelsesteori i et samfunnsperspektiv	22
De tre anerkjennelsesformer og deres sfærer.....	23
Den private sfæren og kjærlighet	23
Den rettslige sfæren og anerkjennelse som rettighet	24
Den solidariske sfæren og solidaritetsbasert anerkjennelse	25
2.2.4 Fra kjærlighet til selverdsettelse	26
2.2.5 Krenkelse: det motsatte av anerkjennelse	26
2.2.6 Likeverd	27
2.2.7 Omsorg, likhet og bidrag	27
2.2.8 Aron Antonovsky og Axel Honneth sine teorier	28
Kapittel 3: Metode	29
3.1 Fenomenologi og hermeneutikk i kvalitativ forskning	29
3.1.1 Fenomenologi	29
3.1.2 Hermeneutikk	29
3.1.3 Dobbelt hermeneutikk	30
3.1.4 Forforståelse og forskerens rolle	30

3.2 Det kvalitative intervjuet	32
3.2.1 Utformingen av intervjuguide	33
3.2.2 To intervjuguider	33
3.2.3 Utvalg og rekuttering	34
3.2.4 Gjennomføringen av intervjuene	35
3.2.5 Begrensninger i gjennomføringen av intervjuene	36
3.2.6 Meldeplikt til NSD	37
3.2.7 Konfidensialitet og anonymitet	37
3.2.8 Transkripsjon av datamateriale	38
3.3 Analysemetode	39
3.3.1 Trinn 1. Å få et helhetsinntrykk	40
3.3.2 Trinn 2. Meningsbærende enheter	41
3.3.3 Trinn 3. Abstrahering av innhold	42
3.3.4 Trinn 4. Sammenfatning og rekontekstualisering	42
3.4 Reliabilitet og validitet	43
3.4.1 Reliabilitet	43
3.4.2 Validitet	44
Kapittel 4: Analyse og diskusjon av funn	46
4. Fase 1: Søknadsprosessen	46
4.1 Fra oppbrudd til krisesenter	46
4.1.2 Total usikkerhet og det store spranget	48
4.1.3 Å forstå situasjonen	49
4.1.4 Å jobbe for selvstendighet	50
4.1.5 Møte med andre instanser	52
4.1.5.1 Møtenes betydning	53
4.1.5.2 Kvinnenes erfaring i møte med politi og advokater	53
4.1.5.3 Sosialarbeiderne på krisesenteret	54
4.1.6 Kvinnenes opplevelse av søknadsprosessen	56
4.1.7 Selvbearbeidelse	57
4.2 Fase 2: Venteprosessen	60
4.2.1 Fra innsendt søknad til ferdigbehandling	60
4.2.2 Mestring i lys av belastning	60
4.2.3 Den følelsesfokuserede mestring og mestringstro	63
4.2.4 Kontroll og mestring	64
Kapittel 5: Avsluttende refleksjoner og kommentarer	65
Oversikt over vedlegg	72
Vedlegg 1: Informasjonsskriv	73

Vedlegg 2: Intervjuguide 1	76
Vedlegg 3: Intervjuguide 2	78
Vedlegg 4: NSD-godkjenning	81

Kapittel 1: Innledning

Denne masterstudien setter søkelyset mot minoritetskvinner som har kommet til Norge via familiegjenforening og som har fortsatt veien videre etter samlivsbrudd ved å søke opphold på selvstendig grunnlag. Jeg har intervjuet åtte kvinner fra Midtøsten og Afrika som har blitt gjenforent med sine ektemenn, som innvandret i forkant, men som etter noen år har brutt ut av dette ekteskapet på grunn av vold, og som nå må søke opphold i Norge på ny, på det vi kaller selvstendig grunnlag. Denne prosessen er en lang vei og er for mange kvinner som en ny start på livet. Det er en belastende og usikker situasjon, noe et sitat fra en av mine informanter kan illustrere:

Det føles som om tiden står stille. Det er som å være i en uklar nåtid og en enda uklarere fremtid. Hver gang telefonen ringer, tenker jeg det er advokaten. Pulsene min øker, og jeg begynner å få negative tanker de få sekundene før jeg ser på telefonskjermen.

Dette er en del av hverdagen til Fatima, en 28 år gammel kvinne fra Midtøsten som kom til Norge etter en familiegjenforening med ektemannen. Noen måneder etter ankomst til Norge ble hun utsatt for fysisk vold av sin daværende ektemann, som hun var gift med i litt over et år. Fatima måtte ta et valg hun måtte tenke nøye gjennom. Hun var i et fremmed land, helt alene. Den eneste personen hun kjente var den samme personen som hun flyktet fra. Hun er en av de 936 kvinnene som oppsøkte det lokale krisesentret i 2019, det eneste hjelpetiltaket med særlig kompetanse på å gi beskyttelse, sikkerhet, råd og veiledning til kvinner, menn og barn som blir utsatt for vold i nære relasjoner (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2021). Fatima tenkte at hun nå vil bli satt på første fly tilbake til hjemlandet. Hun valgte å bryte ut av ekteskapet og parallelt med samlivsbruddet søkte hun opphold på selvstendig grunnlag.

1.1 Utlendingsloven og mishandlingsbestemmelsen

Norge har i løpet av de siste tiårene utviklet seg til et rikt, flerkulturelt land. På samme tid som det norske samfunnet har endret seg, har også utlendingsloven gått gjennom endringer. Med en endret utlendingslov, kommer det mennesker til Norge hvert år mennesker

fra ulike deler av verden på bakgrunn av familiegjennforening, og de fleste som kommer, er ektefelle eller samboer til personen som de skal gjennforenes med. Kvinner er overrepresentert som søkere på familiegjennforening; av totalt 8961 søkere var 5589 kvinner. (Utlendingsdirektoratet, 2021). Når man kommer til Norge på familiegjennforening, skal man vanligvis oppholde seg her i minimum tre år før man får permanent oppholdstillatelse ¹. Dersom samlivet opphører må søker som hovedregel forlate Norge. Denne treårsregelen fører til at en del voldsutsatte velger å bli værende i et voldelig forhold i de tre årene fordi de frykter at de ellers vil bli kastet ut av landet.

Med tanke på dette problemet, som loven skaper, er det i utlendingsloven innført en unntaksbestemmelse til treårskravet for tilfeller hvor det foreligger mishandling i samlivet ². Denne «mishandlingsbestemmelsen» i utlendingsloven sier at disse har rett til selvstendig opphold når de bryter ut av et voldelig forhold. Voldsutsatte minoritetskvinner vil altså da kunne søke oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag. For å søke slikt opphold må kvinnen ha forlatt partneren sin og dermed gitt avkall på sin gjeldende oppholdstillatelse, som hviler på familiegjennforening. Selv om de fleste voldsutsatte er kjent med treårskravet, så har de ofte lite eller ingen informasjon om bestemmelsen som gir rett til selvstendig opphold ved mishandling. De fleste vil da trenge informasjon om muligheten og hjelp til å søke om opphold på selvstendig grunnlag. Siden de for å kunne søke må ha gitt avkall på gjeldende oppholdstillatelse, er de samtidig i en svært utsatt posisjon på søknadstidspunktet og under prosessen med behandling av søknad. Prosessen kan gjerne ta opp mot ti måneder, og det er denne usikre perioden denne oppgaven setter søkelys på.

1.2 Vold i nære relasjoner

Som vi ser ut fra det foregående, er denne oppgaven ikke i hovedsak innrettet mot å undersøke vold i ekteskapet, men det kan likevel være nyttig ut fra informantenes erfaringer å være klar over hva vi mener når vi snakker om vold. I oppgaven avgrenses vold til å omhandle kvinner som har levd med vold i nære relasjoner. Samlebetegnelsen vil benyttes om kvinner som utsettes for vold av en nær person i hjemmet. Per Isdals definisjon er en mye

¹ Jf. lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (heretter utlendingsloven) § 62 første ledd, jf. § 40 tredje ledd og § 41 første ledd.

² Jf. utlendingsloven § 53 første ledd bokstav b.

brukt og kjent begrepsavklaring av voldsbegrepet, og som retter fokus mot hva volden gjør med den utsatte, samt at volden er en intensjonell handling overfor den andre: Vold er enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil (Isdal, 2018, s.7).

Denne begrepsdefinisjonen omhandler det sentrale for å få forståelse av hva som menes med selve voldsbegrepet. Isdal (2018) nevner ellers at den utløsende faktor kan være emosjonell, og dessuten at det er minst fem ulike former for vold: seksuell, materiell, psykisk og latent.

Vold i nære relasjoner forekommer i alle miljøer og samfunnslag. Årsaker til bruk av vold i familien kan være ulike sårbarhetsfaktorer i familien som for eksempel dårlig økonomi, minoritetsbakgrunn, rusproblematikk og en partner med psykiske problemer (Killèn, 2009). Vi kan anta at mange voldsutsatte kvinner lever i frykt og ikke bryter ut av voldelige relasjoner. Flere av disse kvinnene har minoritetsbakgrunn. Det er kvinner som for eksempel har kommet til Norge via familiegjenforening og som oftest ikke har noen andre relasjoner eller nettverk i Norge.

Kvinner utsatt for familievold er det en gjerne omtaler som "vold i nære relasjoner" (Justis- og beredskapsdepartementet 2020). Begrepet ble innført for å favne kompleksiteten i familievoldsproblematikken, som før handlet i størst grad om menns vold mot kvinner. Vold er et alvorlig problem. Statistikk fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) for 2020 om krisesentretilbud viser at ble det registrert 2198 opphold på krisesentrene og 1668 beboere i 2020, av de 1668 personene var 1529 kvinner (Bufdir, 2021). Vi vet i dag at en stor andel kvinner utsettes for vold i nære relasjoner, og mørketallene er trolig høye. Grunnen til mørketall kan være at en del voldsskader ikke behandles av helsevesenet og heller ikke blir rapportert. En av grunnene til manglende rapportering kan være at voldsofferet ønsker å unngå stigmatisering, eller frykten for ytterligere voldshandlinger dersom man velger å rapportere. Dette gjelder særlig der offeret er kvinner eller barn, hvor voldsutøver ofte er i nær relasjon med offer. (Grøvdal, 2019).

I ytterligere 936 av 1022 tilfeller med innvandrerbakgrunn var kvinnene voldsutsatt, og videre var 91 av voldsutsatte menn. Det er en stor overvekt av kvinner, sammenliknet med menn, som oppsøker krisesentrene i Norge og flertallet er kvinner som har levd i et parforhold med

voldsutøver før krisesenteroppholdet. For 17 prosent av beboerne med innvandrerbakgrunn, endte oppholdet på krisesenteret med at de dro tilbake til voldsutøver og flere oppga manglende oppholdstillatelse som årsak. Dermed er det nærliggende å konkludere med at mange av disse kvinnene oppholdt seg i Norge på bakgrunn av familiegjenforening (Bufdir, 2020). I mange tilfeller blir disse kvinnene hjulpet ut av en voldelig relasjon, men ofte er det vanskelig for volds ofre å få beskyttelse. Grunnen er at mange minoritetskvinner mangler nødvendige rettigheter. Det gjelder kvinner uten oppholdstillatelse eller som kun har midlertidig opphold. Derfor har kvinner med norsk statsborgerskap eller permanent oppholdstillatelse mye større muligheter til å benytte seg av hjelpeapparatet og komme seg i trygghet før situasjonen eskalerer. Kvinner med minoritetsbakgrunn og som ikke har slike rettigheter vil ofte oppleve seg hindret i å kunne oppsøke hjelp og føler seg tvunget til å bli i voldelige forhold.

For mange volds ofre er krisesenteret deres første møte med et liv uten vold. Bufdir viser til at 62 prosent av beboerne på norske krisesenter i 2020 var av innvandrerbakgrunn. Begrepet "innvandrerbakgrunn" benyttes om mennesker født i utlandet av to utenlandskfødte foreldre, eller født i Norge av utenlandskfødte foreldre (Dzamarija, 2014). Med dette anerkjenner jeg at med å se på kvinner med minoritetsbakgrunn i seg selv har en problematisk og generaliserende ordlyd, som kan antyde at kvinner med minoritetsbakgrunn har stereotypiske fellestrekk. Dette er verken min intensjon eller min holdning.

Jeg har tatt utgangspunkt i hvordan informantene har opplevd prosessen å søke opphold på selvstendig grunnlag. Denne studien baserer seg på kvinner med minoritetsbakgrunn som bor i Norge, som har kommet til Norge via familiegjenforening, opplevd vold fra mannlig ektefelle eller samboer og som etter samlivsbruddet har søkt opphold på selvstendig grunnlag. Jeg har ikke spesifisert at mannen også må ha minoritetsbakgrunn. Jeg har valgt å ikke differensiere på ulike typer voldserfaringer. Dermed er det verken krav om at de må ha opplevd bestemte typer vold eller at de av deres erfaringer med andre typer vold.

1.3 Valg av tema og problemstilling

Som vist er kvinner som søker opphold ut fra mishandlingsbestemmelsen stilt i en sårbar situasjon fram til eventuelt tilslag på søknaden. I norsk sammenheng er det knapt noe forskning som ser på deres erfaringer under denne prosessen annet enn statistikk fra Bufdir og Utlendingsdirektoratet (UDI). Videre i kildesøk er det funnet kilder som har behandlet oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag for innvandrerkvinner på 80, 90- tallet og tidlig

2000, men som er av mindre betydning i dag ³. Det er i tillegg funnet svært lite forskning på treårskravet. I den norske sammenhengen er det således knapt noe forskning som ser på disse erfaringene. Selv om det finnes mye forskning på minoritetskvinner som har innvandret til Norge og i mange andre land ⁴. Men nå er det slik at situasjonen her er spesiell fordi det er en norsk regel. Vi har statistikkene fra Bufdir og UDI, og vi har forskningen på minoritetskvinner, men vi har ingen som har sett på den subjektive erfaringen som disse kvinnene er gjennom i prosessen om søknad om oppholdstillatelse.

Det er viktig å vite mer om kvinnene som er i søknadsprosessen, ut fra deres spesielt sårbare situasjon og med tanke på å sikre at de får en rettferdig behandling av sin sak, og ut fra sine forutsetninger som er denne sårbarheten. Denne oppgaven forsøker å gi et bidrag til dette som et tillegg til statistikken som beskriver situasjonen, og som et bidrag til hvordan innvandring til Norge erfares. På denne bakgrunn er oppgavens problemstilling som følger:

Hvordan opplever kvinner som har kommet til Norge på familiegjennforening og som har brutt ut av ekteskapet på grunn av vold, prosessen med å søke opphold på selvstendig grunnlag?

Når det gjelder opplevelsen av prosessen, vil jeg dels være interessert i erfaringene omkring den usikre situasjonen fra ekteskapet og selve steget eller beslutningen det er å gjøre søknaden, som forutsetter å bryte ut. Dette er erfaringen rundt å ta steget ut i det usikre. Dels er jeg interessert i hvordan de mestrer denne utfordrende situasjonen under hele søknadsprosessen, og til slutt er jeg interessert i erfaringen de har knyttet til oppfølgingen de får – jf. deres sårbare posisjon og behovet for informasjon i møtet med behandlende instans. Problemstillingen munner dermed ut i tre forskningsspørsmål: Hvordan er opplevelsen med å ta steget ut i det ukjent? Hvordan mestrer kvinnene bruddet og søknadsprosessen? Hvilke erfaringer har de med hjelpeapparatet?

1.4 Oppgavens struktur

Oppgaven er delt inn i fem kapitler. Kapittel 2 tar for seg den teoretiske rammen for oppgaven. Her blir det gjort rede for enkelte trekk fra teorier jeg mener er relevante i forhold

³Kvinner og oppholdstillatelse (1995). Smaadahl, T., Hernes H. & Langberg L (2002), og Breivik, P.C. (1988).

⁴ Kavli, H. & Nicolaisen, H. (2016) og Brochmann II-rapporten: NOU 2017:2

til forskningsspørsmålene. Kapittel 3 handler om hvordan undersøkelsen er gjennomført, og her presenteres de metodiske fremgangsmåter som er benyttet: arbeidet med å finne informanter og metodiske valg som er tatt i forbindelse med innsamling av empiriske data og analysen av disse. Kapittel 4 omfatter analysen av det empiriske materialet. Kapittel 5 er oppgavens avsluttende kapittel. Her gjør jeg en kort oppsummering av analysekapitlene og deretter en gjennomgang og drøfting av oppgavens hovedfunn. Deretter kommer en oppsummering av funn sett i forhold til problemstillingen og forskningsspørsmålene, samt en kort avslutning samt forslag til videre forskning.

Kapittel 2: Teoretiske perspektiver

Som vist over, handler problemstillingen om erfaringer i en usikker situasjon og hvordan minoritetskvinnene mestrer denne utfordrende situasjon. Dessuten tar vi opp møtet med offentlige instanser. På denne bakgrunn vil det være viktig å ta utgangspunkt i teorier om mestring. I tillegg handler møtet med offentlig institusjoner i et minoritetsperspektiv også ofte om anerkjennelse. Dette vil være det andre teoretiske perspektivet for oppgaven. I dette kapitlet tar jeg opp disse to perspektivene. Dette utgjør sammen med valgt metode en bakgrunn for tolkningen av materialet.

2.1 Mestring

Mestring er et sammensatt begrep som det er vanskelig å gi en enhetlig definisjon på. Begrepet brukes i mange ulike kontekster og i alle livets faser., Et generelt utgangspunkt kan være å si at mestring vil si å greie noe på egen hånd, å takle stress, påkjenninger, kriser eller sykdom slik at en kommer seg gjennom en vanskelig situasjon og kan gå videre på en god nok måte (Heggen 2010). Mestring handler om at en må både inkludere selve evnen til å utføre oppgaver, altså mestringskompetanse, og hvilke følelser eller forventninger en person har til den utførelsen, noe vi betegner som mestringsfølelsen.

2.1.1 Eldre og nyere forståelse av mestring

Mestringsbegrepet fikk sin fremvekst innen psykologi på 1970-tallet og ble da fremstilt som den modne håndtering av stress eller traumer, til forskjell fra mer umodne varianter som utagering eller tilbaketrekning. Mestring ble oppfattet som et personlighetstrekk eller en konsekvent stil, fast forankret i individets konstitusjon. I nyere forståelser av mestring er denne oppfatningen endret. Mestring ses i dag som målrettet handling og prosess. Lazarus og Folkman definerer for eksempel mestring som stadig skiftende kognitive og handlingsrettede forsøk som tar sikte på å håndtere spesifikke ytre og/eller indre utfordringer som blir oppfattet som byrdefulle eller som går utover de ressursene som personen har (Lazarus & Folkman 1984). Dermed er mestring ikke et fast forankret personlighetstrekk i individet, men snarere måter å håndtere stressende livsbetingelser på (uten at dette forbindes med en bestemt

personlig konstitusjon). Vesentlige faktorer for mestring er likevel hvordan individet er utrustet og hvilken kompetanse individet sitter inne med. Mestring kan altså til dels læres og utvikles. Det kan for enkelte omhandle en tilpassing til situasjonen eller at en forsøker å endre den ved å mobilisere de ressursene som en har til rådighet, inklusive de som befinner seg i omgivelsene, for å bedre situasjonen en befinner seg i.

2.1.2 Antonovsky om mestring

Aron Antonovsky, professor i medisinsk sosiologi, er en sentral representant for den nyere forståelsen av mestring. Antonovsky er også representant for et systemperspektiv, det vil si at mestring bør ses på som en relasjon mellom individet og omgivelsene (Heggen, 2010). Nyere mestringsteorier har også generelt i større grad også hatt fokus på at mestringsbegrepet ikke bare omhandler enkeltindividet, men at en i tillegg bør ha et systemisk perspektiv på mestring. Slik sett er Antonovsky også del av en bredere strømning.

Det å se noe ut fra et systemisk perspektiv handler om at ingenting kan forstås isolert, men må ses i ut en større sammenheng. Mestring må ses ut fra flere posisjoner og perspektiver, og en bør være bevisst dynamikken i et system fordi den enkeltes handlinger påvirker helheten og blir påvirket av denne. Det er derfor ikke tilstrekkelig å snakke om individuelle strategier, men en må se mestringen som individet oppnår i lys av forholdet til omgivelsene. Dette vil handle om nettverk og hvilke ressurser som eksisterer i nettverket. Samfunn og nærmiljø vil kort sagt ha innvirkning på hvilke ressurser en har tilgang til. En person med alvorlig sykdom trenger for eksempel tilgang til behandling samtidig som personen må kunne utnytte ressursene, altså tilbudet. Det er i denne sammenheng man gjerne snakker om mestringskapasiteten et individ har, noe som altså består både av individuelle og sosiale ressurser (Antonovsky, 2012). Antonovsky vektlegger i tillegg også individets mulighet for å oppleve sammenheng; når individet har en erfaring av at tilværelsen danner et sammenhengende mønster, øker dette evnen til mestring av utfordrende situasjoner; man har et større perspektiv som de nære utfordringene kan ses i lys av. En person som kommer i en genuint ny situasjon, har ikke med seg erfaringer og modeller fra sin egen fortid som gir et perspektiv til den situasjonen. Det er derfor ikke en opplevelse av sammenheng for personen stilt overfor den aktuelle utfordringen. Hvis man derimot har et verktøy, modeller for håndtering, vil situasjonen erfares å stå i en sammenheng – dette er hva Antonovsky kaller opplevelse av sammenheng – og det er avgjørende for mestringen.

2.1.3 Det salutogenetisk perspektiv

Antonovsky ser på mestring som et grunnleggende menneskelig behov. En situasjon er for det første stressende dersom personen opplever det slik. Mestring handler for det andre også om å kunne mobilisere de krefter man har – både kognitive og atferdsmessige anstrengelser – for å mestre indre og ytre krav som synes å bli for belastende. Innenfor et salutogenetisk perspektiv, som her vil bli benyttet, står det sentralt at mestring ikke handler om å være en mester. Det handler om å mobilisere mestringsressurser, både ens personlige ressurser og ressurser i omgivelsene som kan gi sosial støtte. Det er en prosess med vedvarende interaksjoner mellom det enkelte individ og omgivelsen. Det handler om hvordan man takler problemene, og ikke om å helt og holdent beherske verden.

Spørsmålet blir da hvordan man klarer å takle de utfordringene man står overfor i møte med stress, sykdom eller andre vansker, og hvilke ressurser har man til rådighet hos seg selv, i sine omgivelser og i samfunnet. Dette innebærer for øvrig også at arbeid med å understøtte mestring innbefatter kartlegging med vurdering av hvordan individet selv oppfatter, fortolker og kognitivt representerer fenomenene. Dette er relevant også i denne oppgaven siden informantene har møtt et hjelpeapparat i søknadsprosessen, blant annet krisesenteret. Kvinnene som er intervjuet i denne undersøkelsen, har vært gjennom store påkjenninger under ekteskapet, de har opplevd vold og tap av noen de tidligere har regnet som nære familiemedlemmer. Videre kan det å bryte ut av et ekteskap karakteriseres som en ny tilværelse. For disse kvinnene som er i prosess der opphold statusen er uavklart kan de være preget av tap av kontroll og med lite fremtidshåp. I denne sammenheng kan Antonovskys salutogene perspektiv være relevant. I likhet med Antonovsky stiller jeg spørsmålet om hvordan kvinnene klarer seg godt i hverdagen, hvordan kvinnene klarer seg, deres opplevelser av, deres erfaring, og hvilke mestringsstrategier de aktivt tar i bruk.

Antonovsky oppsummerer det salutogene perspektivet med at det er en tankegang som ikke bare er en forutsetning som tvinger oss til å jobbe for å utforme og fremme en teori om mestring. Det er snakk om et bredt salutogenetisk rammeverk, der Antonovsky også peker på beslektede tankeganger til salutogenese, som hardhet, motstandsdyktighet og mestringstro (Antonovsky, 2013).

2.1.4 Antonovsky: Opplevelse av sammenheng

Antonovsky utviklet teorien om opplevelse av sammenheng som kjernen i orienteringen om salutogenese. Han fant opp begrepet salutogenese i 1978; ordet betyr egentlig 'utvikling av sunnhet og helse'. Teorien om salutogenese er mest kjent for sitt sentrale begrep *sense of coherence*, eller det på norsk kalles *opplevelse av sammenheng* (OAS). Antonovsky benytter begrepet *opplevelse av sammenheng*, som en modell og teori om mestring, og presenterer opplevelse av sammenheng slik:

Opplevelsen av sammenheng er en global innstilling som uttrykker i hvilken grad man har en gjennomgående, varig, men også dynamisk følelse av tillit til at (1) stimuli som kommer fra ens indre og ytre miljø, er strukturerte, forutsigbare og forståelige, (2) man har ressurser nok til rådighet til å kunne takle kravene som disse stimuliene stiller, og (3) disse kravene er utfordringer som det er verd å engasjere seg i (Antonovsky, 2012,).

For at et menneske ikke skal miste ressurser og mening over tid vektlegges det fire områder i livet som man må investere i, som er indre følelser, sosiale relasjoner, aktiviteter og eksistensielle spørsmål. Det Antonovsky fokuserte på er hvilke ressurser som bidrar til at noen mennesker opprettholder og utvikler bedre helse til tross for ulike og ofte mange belastninger. Et menneskes historie og opplevelse er viktig i salutogeneren, og salutogene ressurser kan være gode opplevelser i livet som for eksempel en god samtale med en nabo, det å ha stillhet rundt seg eller høre på god musikk når det passer. Mestringsressurser er i denne tilnærmingen noe menneske har i større eller mindre grad, og er grunnkomponenten for at enkelte mennesker klarer å bevege seg mot helseenden av kontinuumet mellom helse og uhelse. Det vil si at mestringsressurser både kan styrkes og svekkes ut fra det punktet mennesket befinner seg (Antonovsky, 2012).

Et viktig poeng for mestring er det at utfordringene i livet svarer til individets forutsetninger, og at det gir en mening å prøve og tro på at problemene kan håndteres. Mestring kan tillegges ulike betydninger. Det kan som vi har sett, bety å mestre konkrete ferdigheter, men også som evnen til å kunne reflektere rundt egne følelser og tanker. I enda videre forstand kan mestring imidlertid innebære mer enn å ha konkrete ferdigheter og refleksjonsevne. Mestring kan også forstås som å tåle å lide, å ha toleranse og styrke i seg selv.

I denne oppgaven anvendes begrepet mestring om en bestemt gruppe minoritetskvinners ferdigheter, egenskaper, refleksjoner og toleranse. Ifølge Antonovsky innebærer salutogenese et fokus på det som kan bedre en persons helse fremfor å ha fokus på sykdomstegn og behandling av disse. Begrepet salutogenese, som er dannet av det latinske ordet *salus* som betyr sunnhet, og det greske ordet *genesis* som betyr opprinnelse. Antonovsky gir på denne måten et nytt perspektiv til de grunnleggende trekkene i det moderne begrepet om mestring som vi har sett på over, for å kunne forstå mestring. En salutogen tankegang innebærer et fokus på mestring og retter oppmerksomheten mot problemet generelt med aktiv tilpassing til et miljø hvor det finnes stressfaktorer over alt. Målet er å finne nyttige innspill i det sosiale og fysiske miljøet for å motarbeide stressfaktorene. Salutogenese avviser egentlig klassifiseringen av individer som enten friske eller syke. Det handler i stedet om å finne ut hvor på kontinuumet individet befinner seg til er hver tid. Antonovsky skriver at en ikke bør rette et ensidig fokus mot avviket og det som fremmer forekomsten avviket. En bør heller rette oppmerksomheten mot mestringsressurser som bevarer individets plassering mellom helse og uhelse eller det som skaper bevegelse i retningen av helse.

2.1.5 De tre komponenter

Antonovsky sitt begrep *opplevelse av sammenheng* hadde som tidligere vist å gjøre med mulighet for å se den utfordrende situasjonen i perspektiv, at den ikke framsto som løstrevet enhver sammenheng og derfor fullstendig u håndterbar. Nærmere bestemt består opplevelse av sammenheng av tre komponenter: begripelighet (*comprehensibility*), håndterbarhet (*manageability*) og meningsfullhet (*meaningfulness*).

Begripelighet

Begripelighet er stimuli som kommer fra ens indre og ytre miljø. Det sentrale er at disse i seg selv er strukturerte, forutsigbare og forståelige. Man må forstå situasjonen man er i og at det som inntreffer oppleves som ordnet og tydelig. De som har en sterk opplevelse av forståelse forventer at stimuli som man kommer til å møte i framtiden, er forutsigelige, kan passes inn i en sammenheng og forklares. Død, krig og fiasko er mulige traumatiske hendelser, men mennesker kan gjøre dem forståelige (Antonovsky, 2012).

Overført til kvinnes ventetid i søknadsprosessen kan vi si at det er viktig å få en forutsigbarhet knyttet til venteprosessen, en klargjøring av den. Videre er rolleklargjøringen viktig. Kvinnene trenger tidlig å få innsikt i hva som forventes av dem, og hvordan ansvaret ellers vil bli ivaretatt. For å redusere risiko slik at den enkelte ikke opplever uklarheter og misforståelser, er det viktig med god informasjon. Kvinnene utvikler sin kompetanse gjennom forståelse, som i denne sammenheng handler om kunnskaper som trengs for å nå opphold på selvstendig grunnlag. Det er viktig at en fortløpende diskuterer erfaringene med fagpersoner slik at en underveis sikrer en felles forståelse for det en sammen søker å oppnå. Dette danner grunnlag for hvordan en best kan nå målene. Det å ha levd i et mishandlingsforhold kan også ha sosiale konsekvenser for kvinnene. Voldsutøverens kontroll og isolasjon vil ofte legge hindringer for at kvinnen opprettholder et eget sosialt nettverk. Det vil derfor føre til utvikling av mistillit og mistenksomhet, i tillegg til følelsen av å være satt utenfor fellesskapet med andre mennesker. Dette kan ha negativ innvirkning på kvinnens muligheter til å etablere og vedlikeholde gode sosiale relasjoner. Dermed er en god relasjon og en åpen dialog sentrale aspekter som må ivaretas. Det er viktig at de strukturelle rammene gjøres kjent.

Håndterbarhet

Håndterbarhet er at man har en opplevelse av å ha tilstrekkelig ressurser for å kunne møte ulike situasjoner i livet. Dette kan bety ressurser man selv har kontroll over, eller ressurser som blir kontrollert av en legitim person eller instans – venn, kollega, lege, fagperson eller Gud som man føler at man kan stole på og har tillit til. Dette kan gi en sterk følelse av håndterbarhet, i motsetning til at man føler seg som offer. I motsetning til at man føler seg som et offer.

I vår undersøkelses sammenheng, må kvinnes ressurser og muligheter hele tiden stå i sentrum, og prosessen må bygge på en tro på at dette styrker selvfølelsen og motivasjonen til den enkelte kvinne i en slik situasjon. Hele tiden er det målsetningene som har beskrevet som en søker å oppnå. Det er videre viktig under hele prosessen at en kan gi hverandre effektiv tilbakemelding gjennom samtaler med fagpersoner i ulike instanser. Dette kan sikre løsninger på eventuelle problemer, men like viktig er det i disse samtalene å snakke om det som går bra, hva som gjøres og hva som fungerer godt i kvinnens liv. Et slikt fokus handler ikke minst om å gi ros og berømmelse når noen har gjort noe som er bra. Det er for å sikre kvinnen en kontroll over prosessen.

Meningsfullhet

Meningsfullhet er å finne en mening i kravene og utfordringene som situasjonen stiller, og som noe som det er verdt å engasjere seg i. Motivasjon er viktig for å oppleve mestring og økt selvstendighet, og det å arbeide for økt selvstendighet og mestring innebærer at man forsøker å få til en endring. Dermed er det viktig å ha kunnskap om hva endring innebærer og hvordan det foregår i dette arbeidet. Å søke endring kan innebære flere utfordringer for den det gjelder. Meningsfullhet er den emosjonelle og motivasjonsskapende komponenten (Antonovsky, 2012). Et viktig mål er en mental forestilling om hva vi konkret vil oppnå innen en avgrenset tidsramme.

Sett fra informantenes perspektiv vil det være viktig de gis informasjon om alt som gjøres av andre. Dette er en forutsetning for å gi en reell mulighet til å påvirke venteprosessen. Antonovsky hevder at en person med en høy opplevelse av sammenheng på disse komponentene som tror at den forstår problemet og ser det som en utfordring, selv vil velge ut de mest egnede redskaper den har for hånden til selv å løse sine problemer.

Opplevelse av sammenheng fordrer til et sett av spesielle mestrings- eller resistente ressurser som sosial støtte, mestring, tillit, tro osv. Det uttrykker det den enkelte innehar av forståelse for egen situasjon, tro på problemløsning og egen evne til å se meningen i å forsøke det.

De tre komponentene er uløselig knyttet til hverandre og vil påvirke hverandre gjensidig.

En grad av håndterbarhet er ifølge Antonovsky for eksempel avhengig av en høy begripelighet. Antonovsky beskriver opplevelsen av sammenheng ut fra hvorvidt mennesker opplever at stimuli er forutsigbare. Det omfatter også om de har ressurser til å håndtere de utfordringene som stilles og om de ønsker å engasjere seg i utfordringene. På den måten vil en salutogen tankegang være en forutsetning for mestring, og den vil tvinge oss til å utforme og fremme en teori om mestring. Antonovsky mente videre at for å få opplevelse av sammenheng i livet må de tre komponentene oppfylles.

Overført til kvinnenens ventetid i søknadsprosessen kan vi kanskje formulere det slik: For at ventetiden skal oppfattes som meningsfylt, må kvinnenens hverdagsliv og oppgaver inneholde de samme tre elementene: de må forstå hvilke oppgaver som skal utføres og målet til dem, de må forstå seg selv og grunnlaget for sine egne reaksjoner, og de må forstå at det er en prosess der saken er under behandling. Samtidig må de ha oversikten over situasjonen, for hvis de mister oversikten, blir de forvirret.

2.1.6 Problemfokuset mestring og følelsesmessig fokusert mestring

Mestringsstrategier er som regel ofte diskutert under to generelle mestringsfunksjoner. Det er problemfokuset mestring, og følelsesmessig fokusert mestring. I den problemfokusede funksjonen handler det om at personen tilegner seg informasjon om situasjonen og hva som må gjøres for å endre den problematiske relasjonen mellom person og omgivelsene. Det innebærer at individet fokuserer på en aktuell situasjon, søker endring, avslutning eller en løsning på vanskelighetene som er forbundet med det oppståtte problemet. Et eksempel kan være å bli utsatt for vold, personen ønsker å komme ut av det voldelige forholdet og avslutter forholdet med voldsutøver ved å flytte ut eller søke hjelp. Personen må da gjøre valg og ta nødvendige beslutninger. Den følelsesfokusede funksjonen handler om regulering av følelsene som er knyttet til den stressende situasjonen. Man vil unngå å tenke på trusselen eller revurdere den. I følelsesmessig fokusert mestring er strategiene å redusere eller håndtere det følelsesmessige ubehaget uten å forandre selve problemet eller situasjonen. Selv om flere stressorer krever begge typene av mestringsstrategiene, fremhever Antonovsky at det er problemfokuset mestring som dominerer når det er noe konstruktivt som kan bli gjort med situasjonen. Den følelsesfokusede mestringsfunksjon handler om tanke- og atferdsmønster. Et eksempel på dette kan være når man ikke kan gjøre noe med en situasjon, for eksempel om man har mistet en nær person. Ved å revurdere en trussel, endres også følelsene ved å gi den stressende konfrontasjonen en ny relasjonell betydning (Antonovsky, 2012; Lazarus & Folkman 1984).

2.1.7 Mestringskapasitet, mestringsstro og mestringsfølelse

Antonovsky mente at jo høyere mestringskapasitet en har, jo bedre helse vil personen oppleve. Mestringskapasitet handler om at en må både inkludere selve evnen til å utføre oppgaver, altså mestringskompetanse. For å ha mestringskapasitet er det derfor andre komponenter som skal til. Om vi forstår mestring som måten individer møter utfordringer på, og hvordan de håndterer indre og ytre krav i situasjonen de er i, så er det også veldig viktig at individet har en tro på egen kapasitet til å takle utfordringer. Dette omtales ofte som mestringsstro (Antonovsky, 2012). Tanken er at desto høyere mestringsstro man har, jo mer motstandsdyktig er man i møte med stressende situasjoner selv om også andre faktorer må til for at mestringskapasiteten skal være der. Studier viser at ved å øke individets mestringsstro kan man redusere den negative betydningen av ulike stressende situasjoner betydelig. Dermed

kan ikke mestringstroen alene være nok. Med dette vil si at vår egen vurdering av en situasjon, samt kapasitet til å håndtere den, påvirker hvordan vi responderer på stress og utfordrende livssituasjoner. Hvilke følelser eller forventninger vi har til den utførelsen er det vi betegner som mestringsfølelsen. Vår mestringstro og mestringsfølelse blir utviklet og basert på tidligere vellykkede mestringssituasjoner, noe som igjen kan bidra til at man vil møte fremtidige utfordringer på en mer hensiktsmessig måte. Basert på dette er det rimelig å anta at kvinner som har mye mestringserfaring vil takle utfordringene i hverdagen sin mye bedre enn de med lav mestringstro og mestringsfølelse.

2.1.8 Mestring og motivasjon

Definisjonene og sammenhengene som er nevnt over, tilsier at mestring av ulike situasjoner kan sees som et viktig middel for at et individ skal kunne oppnå bedring og økt selvstendighet. Som tidligere nevnt knyttes mestring til både å oppleve kontroll og å ha oversikt over situasjonen, samt å ha ressurser, motivasjon og engasjement til å utføre handlinger som skaper endring. Begrepet mestring kan knyttes både til selvstendighet sett som kontroll og selvbestemmelse og selvstendighet sett som selvhjulpenhet og uavhengighet. Videre anser jeg sammenhengen mellom mestring og motivasjon som viktig. For å oppleve mestring og opplevelse av sammenheng er det slik Antonovsky har beskrevet ikke nok å håndtere en hvilken som helst situasjon. Dermed er det slik at hendelsen må vurderes som meningsfull og viktig for at individet skal oppleve at det har mestret.

2.2 Anerkjennelse

Jeg ute etter minoritetskvinnenes erfaringer og opplevelser i prosessen om å søke opphold på selvstendiggrunnlag etter utbrudd av ekteskapet, og hvordan erfaringene omkring den usikre situasjonen i prosessen påvirker dem – deres subjektive perspektiv på opplevelsene i prosessen. Selv om det kan hevdes at det å bo i et trygt land er et aktivt valg en har, er det nødvendigvis at disse kvinnene har dette valget. Opplever disse kvinnene seg anerkjent i denne prosessen? Søker disse kvinnene anerkjennelse som en del av mestringen?

Oppgaven støtter seg til teorien om anerkjennelse slik den er utformet av Axel Honneth (2008). Honneth ser på anerkjennelse som en kamp, et motiv for aktøren og ikke noe som

bare kommer eller skal komme til en. Det er altså en dobbelthet i dette: Han viser til et ideal om at anerkjennelse skal kjennetegne et moderne samfunn, men han ser det samtidig som en kamp individene er involvert i, noe det er verdt å kjempe for, noe de vil oppnå.

Honneth skiller mellom tre nivå for anerkjennelse, som også er knyttet til likeverd og krenkelse innenfor tilsvarende områder, eller sfærer i samfunnet. Honneths tredeling har betydning for analysen, og jeg følger denne inndelingen i den følgende redegjørelsen for perspektivet.

2.2.1 Anerkjennelsesbegrepet

Anerkjennelsesbegrepet har mange definisjoner der man ofte omtaler anerkjennelse som å bekrefte eller å rose den andre. Anerkjennelsesbegrepet handler om noe som skjer i relasjon med personer: Anerkjennelse er alltid gjensidig og går begge veier. anerkjennelse er grunnleggende for å etablere sosiale relasjoner og for menneskets selvforståelse. En relasjon kan ikke bli anerkjennende hvis den ene parten ser på seg selv som mer eller mindre verd enn den andre. Det finnes ikke en bestemt strategi eller metode til å gi anerkjennelse. Det finnes heller ikke en ensidig forklaring eller forståelse på hvordan anerkjennelse egentlig utøves. Man kan si at anerkjennelse innebærer synliggjøring av individet som individ. I dialektisk relasjonsteori betegnes anerkjennelse som en likeverdig relasjon der man bestreber seg på å forstå den andres perspektiv. Dette skjer ved at man bekrefter den andres oppfatning av virkeligheten som gyldig og ha en åpenhet for at forståelsen kan være avvikende fra egen oppfatning.

2.2.3 Honneth: anerkjennelsesteori i et samfunnsperspektiv

Honneths teori om anerkjennelse kom opprinnelig fra den tyske filosofen Hegel (1770–1831), som uttrykte at mennesker trenger hverandre for å utvikle seg til å bli selvstendige individer. Anerkjennelse handler om å se og respektere den andre som et selvstendig individ. Honneth tilhører en forskningstradisjon kalt kritisk teori. En felles oppfatning innenfor kritisk teori er at den sosiale praksisen og holdninger i det moderne kapitalistiske samfunnet forårsaker noe etisk problematisk. I boken *Kamp om anerkjennelse* utvikler Honneth (2008) en helhetlig modell for sosial urettferdighet i et moderne samfunn, der anerkjennelsesbegrepet står

sentralt. Honneth betrakter mennesket som et anerkjennessøkende vesen. Han legger vekt på at mennesket opprinnelig er et relasjonelt vesen. Vi er ikke først individer for deretter å knytte oss til andre. Vi er i utgangspunktet i en symbiose med omgivelsene fra når vi blir født, med foreldre rundt oss. Vi vinner etter hvert individualitet med anerkjennelse i relasjonene og gjennom frigjøring. Utgangspunktet er således at mennesket er født med et iboende behov for anerkjennelse som gjelder både i personlige relasjoner og i møte med samfunnet. Anerkjennelse er sentralt for individets positive identitetsutvikling, og mangel på anerkjennelse kan dermed føre til skadelige krenkelsesopplevelser. Menneskets evne til å fungere som et vellykket sosialt individ og veien til selvrealisering er avhengig av anerkjennelse i form av bekreftelse av både autonomi og individualitet.

De tre anerkjennelsesformer og deres sfærer

Ifølge Axel Honneth kan anerkjennelse deles inn i tre former som ligger til grunn for identitetsdannelse. Han kaller disse henholdsvis kjærlighet, rettigheter og solidaritet, og de er knyttet til det han kaller ulike sfærer

Den private sfæren og kjærlighet

I den private sfære handler det om kjærlighet, nærhet, det å bli sett, å ha tillit, trygghet, forutsigbarhet, løsrivelse og å tåle en balanse mellom selvstendighet og avhengighet.

Kjærlighet refererer til behovet for å inngå i personlige relasjoner preget av emosjonell varme og empati. Dette leder til selvtillit og gir følelse av egen verdi. Honneth forklarer kjærlighetsforhold som en varig emosjonell tilknytning innen primære relasjoner der subjektene opplever at de med sine behov, er avhengig av den andre gjennom deres felles opplevde kjærlighet for hverandre. Han skriver at kjærligheten ifølge Hegel utgjør det første nivået av gjensidig anerkjennelse fordi subjektene her bekrefter hverandre i sin behovsnatur og dermed anerkjenner hverandre som behovsvesener. Han hevder at kjærlighet er en sosialpsykologisk betingelse for at en person skal kunne utvikle en kroppslig integritet og en positiv selvforståelse. Kjærlighetsforhold, uavhengig om det er mellom foreldre og barn, i vennskap eller i intime relasjoner, er knyttet til en forutsetning om sympati og tiltrekning som individet ikke selv kontrollerer. Dermed kan ikke kjærlighetsforholdet overskride den sosiale kretsen av primære relasjoner og utvides derfor til et større antall interaksjonspartnere. Gjennom hensiktsmessige anerkjennelsesrelasjoner i kjærlighet lærer vi å kontrollere og styre

våre behov og følelser. Honneths anerkjennelsesteori påpeker at et sunt selvilde ikke er medfødt, men noe vi utvikler gjennom oppveksten i relasjoner med andre. Gjennom tidlig erfaring av ubetinget kjærlighet lærer man å elske seg selv på en balansert måte, det vil si uten overskridende selvhevdelse eller overdrevet avhengighet av andre. Honneth mener denne erfaringen er nødvendig for å kunne delta autonomt i det offentlige liv. Denne sfæren handler altså om emosjonell anerkjennelse mellom individer. Dette leder oss inn i neste sfære av anerkjennelse som er den rettslige sfæren (Honneth, 2008).

Den rettslige sfæren og anerkjennelse som rettighet

Den rettslige sfæren handler om moralitet, respekt, likeverd, det å ha like rettigheter, noe som leder til selvrespekt og autonomi. Denne sfæren bygger videre på en mer kognitiv innsikt i alle menneskers likeverd. Det betyr at mens kjærligheten bringer selvtiliten for å kunne stole på seg selv og sine følelser, skaper selvrespekten en bevissthet i mennesket. Denne bevisstheten handler om at mennesket kan respektere seg selv fordi det blir respektert av alle andre. Anerkjennelse som rettighet skiller seg fra kjærlighetens anerkjennelsesform på mange måter. Dette nivået handler om behovet for å bli behandlet på lik linje med andre borgere i samfunnet. Honneth påpeker at forholdet mellom enkeltindivid og samfunn må være preget av gjensidighet. Han betegner respekt gjennom en gjensidig relasjon der et individ blir tilskrevet en rettslig status og derigjennom blir respektert som statsborger. I denne sammenhengen betyr en statsborger et menneske som har rettigheter i en demokratisk rettsstat. For å oppnå denne rettsstatusen kreves t likeverdig behandling, og samtidig vil man kunne utvikle en selvrespekt og respekt for andre. Denne rettslige anerkjennelsen blir knyttet opp til de politiske, økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter. Den blir også knyttet til FNs menneskerettighetskonvensjon, som Honneth hevder er viktig for utviklingen av en persons moralske ansvarliggjøring. Det vil si at mennesker som respekterer og forholder seg til normer og regler i samfunnet, blir møtt med respekt og anerkjennelse. Ifølge Hegel består sammenhengen mellom rett og anerkjennelse i at vi bare kan forstå oss selv som rettighetsinnehavere hvis vi erkjenner hvilke normative forpliktelser vi har overfor andre. Ved rettighetens offentlige karakter kan rettighetsinnehaverne utvikle selvrespekt.

Honneth konkluderer med at den rettslige anerkjennelsen gir subjektet en erfaring av å kunne betrakte seg selv som en person som i likhet med alle andre har de egenskapene som kreves for å kunne ta avgjørelser. Ifølge Honneth er denne måten å kunne forholde seg positivt til seg

selv på det vi kaller for selvrespekt. For at et individ skal kunne utvikle respekt for seg selv, må det kunne oppleve å føle at det blir respektert av andre. I denne rettslige respekten ligger en anerkjennelse av vår evne til å styre våre handlinger og våre egosentriske interesser på moralsk vis. Den rettslige anerkjennelsen krever roller og forpliktelser, og disse forpliktelsene kan sees på fra både et individuelt og kollektivt nivå. Det handler dermed om et etisk perspektiv på individnivå, og moralske koder på kollektivnivå. Det kollektive nivået leder oss inn i neste sfære som er den solidariske sfære (Honneth, 2008).

Den solidariske sfæren og solidaritetsbasert anerkjennelse

Den solidariske sfære handler om mestring, kompetanse, det å være til nytte, ha ansvar, ha empati og det å tåle motgang. Dette leder til selvverdsettelse og det å tro på egne evner. Anerkjennelse i denne sfæren gir oss mulighet til å verdsette oss selv som et medlem av fellesskapet. For å kunne føle at man er verdt noe, må man også kunne føle at man blir verdsatt for den man er i et solidarisk fellesskap, sine kompetanser og det man bidrar med som den unike personen man er. Med solidarisk fellesskap mener Honneth at man er i stand til å inkludere ulike fellesskap der individene blir verdsatt for deres forskjellige evner eller bidrag. Det vil da gjøre det mulig for individet å forholde seg positivt til sine egenskaper og ferdigheter og er de spesielle egenskapene som skiller individene fra hverandre. Ferdighetene blir innenfor denne sfæren bedømt ut ifra samfunnets kulturelle selvforståelse og vil variere over tid og alt etter samfunn.

Honneth omtaler ofte solidaritetsbasert anerkjennelse som verdsettelse av ytelse, som han forstår som en bekreftelse ut fra samfunnsmedlemmenes bidrag til fellesskapet. Ifølge Honneth vil enkeltindividet føle seg verdifullt dersom man blir ansett som verdifull for sine særskilte egenskaper og bidrag til samfunnet. Dermed må samfunnet se betydningen av, og verdsette enkeltindividers og grupper bidrag til et mangfoldig samfunn. Honneth forstår at verdsettelse er noe som innebærer at alle mennesker i størst mulig grad skal kunne anerkjennes som en reell og potensiell ressurs for samfunnet. Ikke alle – som for eksempel mange minoriteter – blir faktisk anerkjent som en ressurs. Ut ifra Honneths perspektiv er det derfor avgjørende at alle mennesker tilskrives en status i kraft av å være en potensiell bidragsyter til et fellesskap. Dette handler likevel ikke om at enkeltindividers krav om anerkjennelse av deres bidrag alltid skal anerkjennes uten noen nærmere kvalifisering ut fra hva som til enhver tid er betydningsfullt for fellesskapets videreutvikling og forbedring.

Denne anerkjennelsesformen er derfor avhengig av en solidaritet gjennom et verdifelleskap som arbeider mot samme mål. Det vil si at solidaritet i det moderne samfunns forutsetninger krever at de sosiale forholdene er preget av symmetrisk verdsetting mellom individualiserte subjekter. Honneth beskriver at det å verdsette hverandre symmetrisk som å se hverandre gjensidig i lys av verdier gjør at de andres egenskaper og ferdigheter kan fremstå som betydningsfulle for den felles praksis. Den selvoppfatningen som individet opplever gjennom en slik anerkjennelse, vil gi en følelse av kollektiv stolthet. Han kaller derfor slike relasjoner solidariske (Honneth, 2008).

2.2.4 Fra kjærlighet til selverdsettelse

De tre formene er av betydning for individets selvoppfatning og er parallelle prosesser og til dels også sammenfiltrede. Men de gjelder relasjoner både i hjemmet, på jobben og i forhold til staten og offentligheten. Ifølge Honneth må anerkjennelse ha en karakter av affektiv tilslutning da behov og affekter bare kan bekreftes gjennom gjensidighet. Det handler om å utvikle og å oppnå autonomi. Hele teorien bygger på oppfatningen at alle individer har behov for å utvikle et selvbylde og en selvforståelse som en hel person. Det vil si at man ikke trenger se seg selv som mindreverdige i forhold til andre individer. Det er nødvendig med en sunn utvikling av selvtillit og selvrespekt, for å lykkes med identitetsdannelse. Honneth mener at dette krever anerkjennelse i alle disse tre formene og at den enkeltes identitet vil bli truet ved opplevelsen av krenkelse dersom det er mangel på anerkjennelse i den enkelte form. Ifølge Honneth er anerkjennelse et allment behov og er dermed universelt (Honneth, 2008).

2.2.5 Krenkelse: det motsatte av anerkjennelse

Honneth sier at for å forstå hva anerkjennelse er, må man også forstå hva krenkelser innebærer. Krenkelse kan være tilbakeholdt anerkjennelse. Krenkelser er når man har vært utsatt for ignorering, omsorgssvikt, urettferdighet, ekskludering og umyndiggjøring. Det fører til ødeleggelse av identitet og er motsatsen til anerkjennelsen i den solidariske sfæren. Den krenkende handlingen kan være individets kamp for anerkjennelse hvis det er under trygge og sunne omgivelser. Videre sier Honneth at hvis krenkelsen blir for sterk, kan det være ødeleggende for menneskets identitet. Krenkelse kan medføre ulike følelser som skam, sorg og raseri. Dette kan ha ringvirkninger i individets atferd som gjør at man blir utstøtt, og nektes sosial anerkjennelse. Det er derfor nødvendig å erfare at man blir anerkjent for å kunne

overkomme krenkelser. Møtet med anerkjennelse gir oss muligheten til dannelsen av moralitet. Dette gir oss en sensitivitet for krenkelser som gjør at man kan kjenne igjen urett (Honneth, 2008).

Mangel på anerkjennelse gjennom kjærlighet kan påføre skade på selvtilliten, og krenkelser vil medføre til både skamfølelse og tap til tillitt både til seg selv og verden rundt. Mangel på rettslig anerkjennelse vil føre til krenkelse som fører til tap av selvrespekt. Ved å bli nektet visse rettigheter eller bli sosial ekskludert vil personen ikke oppleve seg fullverdig og likestilt. Krenkelse i den solidaritetsbasert anerkjennelse fører til at mennesket taper sosial verdi og fratrar mennesket mulighet for selvrealisering. Honneth fremhever også hvordan den solidariske anerkjennelse sier noe om individets og gruppens sosiale verdi. Ved fravær av denne anerkjennelsen kan opplevelsen av fornærmelse, nedverdiggelse, tap av ære, verdi og statur finne sted hos den og gruppen som opplever krenkelsen.

Nå vil jeg si noe om hvordan denne teorien har relevans for informantene i den situasjonen og prosessen de befinner seg i.

2.2.6 Likeverd

Honneth mener at erfaring av anerkjennelse er viktig i mellommenneskelig kommunikasjon. For at en relasjon skal bli anerkjennende, kan ikke den ene parten se seg selv som mer eller mindre verdt enn den andre. En ny relasjon som minoritetskvinnene etablerer i den prosessen kvinnene befinner seg i må være basert på gjensidig anerkjennelse ellers blir den lite utviklende. Som sosialarbeider, advokat eller saksbehandler i UDI er man i en mektig posisjon og i en maktposisjon som kan brukes for å fremme disse kvinnenes opplevelse av seg selv, deres selvstendighet og tro på seg selv. Dermed kan denne maktposisjonen brukes for å fremme opplevelsen av å bli sett, inkludert og verdsatt hos minoritetskvinner. Dersom denne maktposisjonen misbrukes, kan dette føre til at kvinnene mister selvrespekt og selvstendighet.

2.2.7 Omsorg, likhet og bidrag

Ifølge Honneths teori er målet med sosial rettferdighet å sikre alle mennesker muligheten til å realisere seg selv. Han mener at det ideelle samfunn er et samfunn med ubegrenset anerkjennelse og hvor den smerten som medfølger krenkelse, med mangel på selvtillit,

selvrespekt eller selvverdsettelse, ikke finnes. Det er avgjørende at man for å oppnå rettferdighet har oppfylt alle anerkjennelsesbetingelsene for selvvirkeliggjøring. Ifølge Honneth må prinsippene omsorg, likhet og bidrag for anerkjennelse ligge til grunn for å etablere gjensidig anerkjennelse som menneskene er avhengige av (Honneth, 2008). Det vil si at omsorg etablerer kjærlighet, likhet etablerer respekt og bidrag etablerer solidaritet.

Selvtillit og selvverdsettelse kan være vanskelig å utvikle om man føler seg annerledes og satt til side av fellesskapet. I hvilken grad man har toleranse og respekt for disse kvinnene, vil være avgjørende om de føler seg verdsatt. For Honneth er kampen for anerkjennelse viktig, og anerkjennelse er ikke noe som gis som en gave, men noe man også søker å oppnå. I denne oppgaven vil anerkjennelse bli forstått som et uttrykk for om kvinnene føler at de har blitt hørt og om de har tro på seg selv, hvordan de selv mobiliserer ressurser for å skaffe seg anerkjennelse. Anerkjennelse er en form for mestring.

2.2.8 Aron Antonovsky og Axel Honneth sine teorier

Mestring og anerkjennelse er viktige begrep i forbindelse med individets utvikling og er et grunnleggende menneskelig behov. I min studie vil anerkjennelse av minoritetskvinner føre til opplevelsen av å bli sett, inkludert og verdsatt. Gjennom anerkjennelse får en følelse av å bli godtatt og akseptert som en likeverdig person. Dette vil føre til opplevelsen av mestring i deres situasjon. Dermed er det viktig å påpeke at anerkjennelse innebærer noe annet enn bare positiv tilbakemelding eller ros.

Hvis vi ser på Aron Antonovsky sine tre komponenter om opplevelse av sammenheng og Axel Honneth sine tre anerkjennelsesformer vil jeg si de utfyller hverandre. Den eneste sammenhengen som jeg vil tro har noe for seg er at anerkjennelse også kan sees som en mestringsstrategi. Det vil si når man snakker om kamp for anerkjennelse.

Kapittel 3: Metode

Som problemstillingen poengterer, er min interesse å finne ut hvordan minoritetskvinner opplever det å søke opphold på selvstendig grunnlag etter et samlivsbrudd etter at de har vært utsatt for vold. Med tanke på denne oppgavens fokus og tidsbegrensing valgte jeg å ha en kvalitativ metode, der et semistrukturert intervju ble brukt som instrument.

I dette kapittelet blir det gjort rede for hvilken fremgangsmåte og metodiske tilnærmelser som blir brukt for å belyse problemstillingen. Kapittelet retter oppmerksomhet mot ulike aspekter tilknyttet datainnsamling, bearbeiding og analyse av den innsamlede dataen. Det vil bli gjort rede for forskningsetiske avgjørelser, gjennomføring av intervju og transkribering, samt hvordan datamaterialet ble analysert, tolket og prosjektets validitet og reliabilitet.

3.1 Fenomenologi og hermeneutikk i kvalitativ forskning

3.1.1 Fenomenologi

I fenomenologi er man opptatt av å få tak i de mest umiddelbare erfaringer eller opplevelser som folk beskriver og tar utgangspunkt i den subjektive opplevelsen, der målet er å forstå hvordan verden opplevdes for de involverte (Thagaard, 2018; Brinkmann, 2015). Da interessen er kvinnenens subjektive opplevelse av hendelser, falt valget på en fenomenologisk tilnærming. Det er her viktig å huske at informanten er eksperten på sin forståelse av sine egne erfaringer og følelser, og at forskerens jobb er å få tilgang til dette på en etisk riktig måte. Min intensjon som forsker er, ut fra de skisserte teoretiske perspektivene og problemstillingen, å få vite hvordan kvinner opplever å være utsatt for vold, ha brutt ut av et ekteskap og ha søkt opphold på selvstendig grunnlag, og hva som, ut fra deres vurdering, gjør at de tenker og føler på den måten de gjør.

3.1.2 Hermeneutikk

Mens fenomenologi søker å få tak i mest mulig umiddelbar erfaring, vil man fra en hermeneutisk synsvinkel være mer sensitiv for å forstå budskapet i det de sier. Den hermeneutiske tilnærmingen sier videre at vi ikke kan se bort fra de forhåndskunnskapene vi har om et fenomen. Ifølge Kvale og Brinkmann kan vi bare sørge for å bli bevisst rundt dem, da vi aldri kan møte verden forutsetningsløst. Vi vil alltid forstå et fenomen, et budskap, på grunnlag av den bakgrunnen vi bringer inn i forståelses- og fortolkningsprosessen. Thagaard

hevder at det er derfor mening bare kan forstås i lys av den sammenheng det vi studerer er en del av. Vi forstår delene i lys av helheten, og all forståelse bygger på en forforståelse. Innen hermeneutikk kan meningsfulle fenomener forstås på ulike måter og må fortolkes for å kunne forstås.

Min analyse er en fenomenologisk-hermeneutisk analyse i den forstand at jeg forsøker å få tak i de opprinnelige erfaringene, men på en annen side så tolker jeg utsagn og intervjuene som er foretatt i denne studien som er språklig formidlet. Dermed gjør jeg en hermeneutisk aktivitet. Man kan og si at informantene blir involvert i en hermeneutisk aktivitet fordi de tolker sin egen erfaring. Jeg forsøker likevel å holde informantene så nær den opprinnelige erfaringen som mulig, og i det så ligger det en fenomenologisk intensjon. Fenomenologi og hermeneutikk er komplementære og forutsetter hverandre (Thomassen, 2020).

3.1.3 Dobbel hermeneutikk

Anthony Giddens påpeker at samfunnsvitenskapen bygger på en dobbel hermeneutikk. Dobbel hermeneutikk innebærer at man fortolker informantens subjektive opplevelse, basert på hvordan vedkommende fortolker virkeligheten (Gilje, 2020). Ved gjennomføring av intervjuene er det viktig å være bevisst at det foregår en interaksjon mellom informanten og intervjuer, der begge fortolker underveis i samtalen. Informantene tolker det å være i en prosess der man bryter ut av et ekteskap og søker oppholdstillatelse på selvstendig grunnlag. I møte med informantene forholder samfunnsforskere seg til en livsverden som allerede er fortolket og har mening for de sosiale aktørene selv. Som samfunnsforskere kan vi imidlertid ikke bare gjengi de sosiale aktørenes egne oppfatninger og beskrivelser. Dette betyr at man som forsker tolker informantenes egen tolkning av seg selv. Forskeren må gå videre og rekonstruere informantenes meningsskaping fortolkninger innenfor et samfunnsvitenskapelig språk, ved hjelp av teoretiske begreper og innramminger (Gilje & Grimen, 1993, gjengitt i Paulsen, 2017, s.24-25).

3.1.4 Forforståelse og forskerens rolle

Vi vil alltid ha med oss en forforståelse når vi tolker tekster mellom deler og helhet. Gilje og Grimen (1993) beskriver dette som den hermeneutiske sirkelen. Det betyr at en tar utgangspunkt i hele teksten, fortolker deler av teksten for deretter å skape ny forståelse av

teksten som helhet. Det skaper et samspill mellom hele teksten og deler av teksten som utvikles til en dypere forståelse av meningen i teksten. Det er viktig å være oppmerksom på at forskeren ikke tolker fritt og uavhengig, det vil si at en ikke vil være i stand til å tolke uten påvirkning av kontekst (Gilje & Grimen, 1993). Gjennom hele studien har jeg vært oppmerksom på dette. Det er av avgjørende betydning at forskeren gjør egen posisjon kjent for leseren (Braun & Clarke 2006). Jeg er innvandrer fra Midtøsten og er en høyere utdannet arbeiderklassekvinne. Samtidig har jeg vokst opp på østkanten i Oslo, sammen med mennesker med ulike kulturer. Dermed følger det visse referanserammer med min sosiale og kulturelle bakgrunn, kjønn og etnisitet. Jeg er utdannet barnevernspedagog og har jobbet som miljøterapeut for utsatte barn og ungdom, psykiskhelsearbeid, og innenfor rusomsorgen. Dermed er summen av disse faktorene med på å prege min forforståelse. Min fortolkning er preget av min egen forforståelse av forskningsfeltet. Det er viktig at forskeren er bevisst sin egen forforståelse slik at den ikke skygger for de perspektivene informanten kommer med, for hvis man kun hører det man ønsker å høre, sår det tvil om oppgavens troverdighet.

Forskeren er bundet av egen forståelseshorisont (Brottveit, 2018). Ifølge Brottveit handler forståelseshorisont om at forforståelse, forestillinger og erfaringer forskeren har med seg, i møte med ny informasjon vil danne nye subjektive forståelser. Den som forsker må alltid fortolke fenomener i forhold til konteksten, da en grunntanke i hermeneutikken er at meningsfulle fenomener kun er meningsfulle i den sammenhengen de kommer frem i. Hvordan fenomener fortolkes er avhengig av hvordan konteksten fortolkes og motsatt. Det samme gjelder når helheten fortolkes utfra hvordan enkeltdelene fortolkes (Brottveit, 2018). Målet er derfor å oppnå en gyldig forståelse av meningen i en tekst (Thagaard, 2018). Jeg er bevisst mine forforståelser, forestillinger og hvordan de kan påvirke gjennomføringen av dette prosjektet, både i utvikling av tema og intervjuguide, gjennomføring av intervjuene og i selve analyseprosessen. Talking av intervjutekster kan ses på som en dialog mellom forskeren og tekst der forskeren retter oppmerksomheten mot meningen teksten formidler, og på den måten kunne tillegge handlinger en spesiell mening (Thagaard, 2018). Gadamer uttrykker dette med at vi aldri møter verden forutsetningsløst (Gilje & Grimen, 1993). Dette understreker tanken om at forforståelse er en forutsetning for forståelse.

3.2 Det kvalitative intervjuet

For innsamling av empiri har jeg valgt å benytte intervju. Det finnes mange ulike måter å utforme et slikt intervju på. Ifølge Malterud (2013) har individuelle intervjuer ulike benevnelser og bruker dybdeintervju, eller semistrukturert, intervju som betegnelse på intervjusettingen der det er en forsker og en informant. Jeg har benyttet meg av semistrukturert intervju, som er en mye brukt tilnærming til datainnhenting i kvalitativ metode. Fordelene med et semistrukturert intervju er at den har både åpen og lukket grunnstruktur. Det at intervjuet er semistrukturert innebærer at det verken er en lukket spørreskjemasamtale eller en åpen samtale. Kvale og Brinkmann skriver at det gir mulighet for intuitive samtaler, samtidig som intervjuet tar utgangspunkt i et bestemt tema og nedskrevne spørsmålsforslag. Det påpekes at formålet med intervju som forskningsmetode vanligvis er å få fylldig og omfattende informasjon om hvordan individer opplever sin livssituasjon, og hvilke synspunkt og perspektiv de har på ulike temaer som blir tatt opp i løpet av intervjuet. Med dette vil tematikken og problemstillingen, samt relasjonen mellom forsker og informant, være avgjørende for hvor dypt en samtale skal gå. Et semistrukturert intervju er opptatt av flere aspekter som livsverden, informantenes levde hverdagsliv, mening og kvalitativ kunnskap. Det informantene forteller om, deres erfaringer gjenspeiler som oftest hendelser i livet deres og kan preges av en individuell forståelse av ulike opplevelser. Kvale og Brinkmann tar for seg forskningsintervjuet som en samtale mellom to personer hvor det foregår en utveksling av synspunkter over et felles tema. Den mest utbredte kvalitative metoden som brukes for å få kunnskap om menneskers liv og erfaringer er forskningsintervjuet, og er en profesjonell samtale med en viss struktur og hensikt. Ifølge Kvale og Brinkmann er formålet med det kvalitative forskningsintervjuet å forstå sider ved informantenes dagligliv, fra informantenes eget perspektiv. Gjennom informantenes beskrivelser av deres livsverden og opplevelse av den, søker jeg å gå i dybden for å finne ut hva som fremmer og hemmer mestringen i søknadsprosessen. Lengden på et semistrukturert intervju varierer og avhenger av mengde informasjon informanten har eller ønsker å formidle. Konteksten ved intervjuet kan også påvirke informantenes svar. Jeg har utformet intervjuguider med tema og oppfølgende spørsmål til temaer jeg ønsker å vite noe om. På denne måten kan jeg følge informantens fortelling og samtidig sørge for å få belyst de temaene som er fastlagt på forhånd.

3.2.1 Utformingen av intervjuguide

Malterud (2013) skriver at i kvalitative forskningsintervjuets mål og mening avgjør hvor dypt og realistisk det er ønskelig at samtalen skal gå. Det semistrukturerte intervjuet tar utgangspunkt i en intervjuguide, der intervjuguiden ble utarbeidet på bakgrunn av Aron Antonovskys (2012) teori om opplevelse av sammenheng, med begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet. En intervjuguide er et manuskript som strukturerer intervjuforløpet (Kvale & Brinkmann, 2015). Ved bruk av semistrukturerte intervju er det vanlig å utarbeide en intervjuguide. Spørsmålene var åpne, og de var knyttet til oppgavens problemstilling.

3.2.2 To intervjuguides

I dette prosjektet ble det utarbeidet to intervjuguides som et hjelpemiddel i intervjuutføringen. Teorien forhåndsdefinerte kategorier som gjorde utgangspunkt for intervjuguiden, samtidig som jeg var åpen for at nye kategorier kunne tilføres materialet. Intervjuguiden bør revideres underveis, ettersom forskeren lærer mer om hvor fokuset bør konsentreres og tilpasses i møte med informantene (Malterud, 2013). Den ene intervjuguiden retter seg mot sosialarbeidere som har vært i kontakt med disse kvinnene og den andre guiden er for minoritetskvinnene i venteprosessen. Intervjuguiden for kvinnene er med utgangspunkt i problemstillingen og de forskningsspørsmålene jeg ønsket svar på. For å kunne utforske de temaene jeg ønsket å få informasjon om var det relevant å snakke med kritesenteransatte som møter disse kvinnene i sitt daglig arbeid og som er tett på kvinnenens prosess. Dette for å få et perspektiv på prosessen. Min problemstilling er hvordan kvinnene opplever prosessen, dermed er det ikke relevant hva kritesenteransatte sier, men jeg har tenkt som så at deres erfaring er med på å nøytraliser bildet. Det vil ikke være det primære analyse materialet, men for å få et nærgående innblikk. Deretter skal jeg gjøre hovedanalysen av materialet fra kvinnene.

I møte med informantene er det avgjørende å stille de riktige spørsmålene under intervjuene. Intervjuguiden for kvinnene ble delt inn i seks ulike hovedtemaer, som inneholdt forslag til spørsmål. Underveis i intervjuet var det en mulighet om at det kunne dukke opp nye og mer relevante spørsmål, dette ut ifra hvordan intervjuene utviklet seg. Hensikten med spørsmålene som ble stilt var en invitasjon til å reflektere og oppmuntret til å gi fylldige kommentarer. Thagaard (2018) skriver at et intervju inneholder som oftest hovedspørsmål og oppfølgingsspørsmål der hovedspørsmålene danner grunnlaget i intervjuguiden. Hovedtema er kvinnenens erfaringer med og opplevelse av prosessen i søknaden om opphold på

selvstendig grunnlag, og spørsmålene tar for seg temaene man ønsker å få svar på og som også er relatert til teori kapitlet. Oppfølgingsspørsmålenes hensikt er å innhente mer utfyllende svar og er spørsmål knyttet til hovedspørsmålene. Oppfølgingsspørsmålene inviterer informantene til å gi mer utfyllende og nyanserte svar.

Jeg valgte å ikke sende intervjuguiden til informantene på forhånd, da ønsket var å få spontane svar, i motsetning til svar som var gjennomtenkt og ferdigtolket. Med dette ville jeg gi rom for refleksjon i situasjonen. Ifølge Kvale og Brinkmann kan et vellykket forskningsintervju være en verdifull og berikende opplevelse for intervjupersonen. Det vil si at informanten kan få ny innsikt i egen livssituasjon. På den måten er intervjuguiden også med på å beskytte informantene mot å dele for mye informasjon. Jeg gjennomførte intervjuene med kvinnene og under analysen av disse intervjuene så jeg også relevansen av Honneths (2008) teori om anerkjennelse og de tre sfærene.

3.2.3 Utvalg og rekruttering

Thagaard (2018) mener kvalitativ forskning baserer seg på strategiske utvalg, der utvalget velges ut ifra kvalifikasjoner som er strategiske i henhold til oppgavens problemstilling. Utvalget i denne masteroppgaven ble først og fremst satt ut ifra det kriteriet at de som arbeider med kvinnene og minoritetskvinner som er i en prosess der de søker opphold på selvstendig grunnlag etter at de har brutt ut av ekteskapet. Rekrutteringsprosessen startet med søke opp de aktuelle organisasjonene som arbeider med minoritetskvinner. Dette var første steget for å komme i kontakt med aktuelle informanter. Deretter sendte jeg epost med informasjon om studie med gjentatte forsøk på epost og har tatt kontakt med krisesentre og ulike organisasjoner jeg hadde plukket ut, og som til daglig møter disse kvinnene. Jeg prioriterte krisesenteret jeg hadde hørt om tidligere, og visste hvor i landet de var. Jeg valgte å sette den geografiske begrensningen til Oslo og Viken, men dette var mest med tanke på at reising til og fra intervjuene skulle bli enklest mulig før nedstengingen av landet grunnet Covid-19 pandemien. Jeg sendte epost direkte til krisesentrene med forespørsel om informanter. Jeg fikk rask tilbakemelding om at informasjonen skulle videreformidles. Det å ha vært på et krisesenter kan i seg selv være et ganske sensitivt tema, og det har kanskje kostet informantene en del mot og krefter allerede, bare ved å søke hjelp. Det var derfor en utfordring å få kontakt med kvinner som var interessert i å dele sine opplevelser med meg.

Med god hjelp fra krisesenteransatte, kom jeg til slutt i kontakt med kvinner som tidligere hadde vært på krisesenteret, og som var villige til å gjennomføre et forskningsintervju. Min forespørsel med informasjonsskriv ble da sendt til medlemmene som skulle kontakte meg ved interesse og ønske om å delta i undersøkelsen. Min oppgave ble da å vurdere om deltakerne passet inn i problemstillingskriterien. Krisesentrene jeg kontaktet ønsket å bidra og la vekt på at mitt tema var av stor interesse. Jeg fikk kontakt med to sosialarbeidere som jeg senere intervjuet. Gjennom sosialarbeiderne kom jeg i kontakt med tre informanter. To av informantene hjalp meg med å komme i kontakt med informanter som sammenfalt med mine kriterier. Dette bidro til at jeg fikk tak i informanter som bidro til å skape den bredden jeg ønsket i mitt utvalg. I et masterprosjekt vil tiden sette begrensninger for antall informanter det vil være hensiktsmessig å intervju. Ifølge Thagaard (2018) bør ikke antall informanter være høyere enn at det er mulig å gjennomføre dyptpløyende analyser. I en fenomenologisk studie foreslår Thagaard (2018) antall på mellom tre og ti personer. I henhold til oppgavens omfang og problemstilling, ble jeg sammen med veileder enig om at det var hensiktsmessig og realistisk å intervju åtte minoritetskvinner og to sosialarbeidere. Dette også på grunn av oppgavens omfang, og ressursene jeg hadde tilgjengelig, samt ønsket om å gå i dybden i hvert intervju.

3.2.4 Gjennomføringen av intervjuene

I forkant av intervjuene fikk informantene informasjonsskrivet sendt på epost.

Informasjonsskrivet beskrev formålet, fremgangsmåten og tema for intervjuet. Et forskningsintervju skal produsere kunnskap, og innebærer flere elementer enn å starte en samtale. Kvale og Brinkmann (2015) omtaler forskningsintervjuet som et intervju som har en tosidighet, det er en samhandling mellom to eller flere personer. Videre beskrives det som håndverk, der håndverkets kvalitet legger grunnlaget for analyseringen, verifiseringen og rapporteringen. Det er en kunnskapsproduksjon der intervjueren selv er forskningsinstrumentet og et godt grunnarbeid er nødvendig før et intervju starter. Det ble utviklet to tematiske intervjuguider med stikkord og spørsmål som jeg skulle forholde meg til under intervjuene. Den ene ble laget for intervjuet med krisesenteransatte og den andre for intervjuet med minoritetskvinnene. Disse intervjuguidene ble satt opp på bakgrunn av det jeg mente var interessant å analysere for å kunne besvare oppgavens problemstilling og skulle fungere som en huskeliste med forslag til spørsmål under intervjuene. Et viktig poeng med spørsmålene i guiden var at de skulle oppmuntre og invitere informantene til å reflektere over

det de ble spurt om. Hvert intervju startet med en presentasjon av meg selv og prosjektet. Deretter gjentok jeg litt av den informasjon som hadde kommet frem i det tilsendte informasjonsskrivet. Jeg informerte om min taushetsplikt, informert samtykke, anonymisering av informantene i oppgaven, og at de når som helst kunne trekke seg fra intervjuet og prosjektet både under og i etterkant av intervjuet. Jeg ba også om tillatelse til å benytte lydopptaker, og alle informantene godtok det. Intervjuene startet med å stille noen spørsmål som var enkle å svare på. Deretter fortsatte jeg med spørsmål som inviterte til refleksjon og fylldige svar. For å oppnå slike typer svar, var jeg bevisst på ikke å forstyrre informantene. En strategi var under intervjuene var å unngå å ta ordet selv om det ble stille en liten stund. Dette var med på å oppmuntre informantene til å fortsette å snakke, og dermed komme med fyldigere svar og refleksjoner omkring det de allerede hadde svart. Jeg tok underveis utgangspunkt i det de fortalte og kom med oppfølgingsspørsmål. Jeg var i tillegg nøye på å vise interesse for det som ble sagt, og gi oppmuntrende kommentarer og uttrykk som et nikk eller et smil. Dette var med på å vise informanten hva jeg ønsket mer informasjon om. oppfølgingsspørsmålene som ble stilt, varierte mellom de ulike intervjuene. Den tematiske guiden ble brukt som en huskeliste for hvilke tema jeg ønsket å ta opp. Hvert intervju ble avsluttet med at informantene ble spurt om det var noe de hadde lyst til å tilføye. Jeg takket for intervjuet og deres deltagelse. Det anses som en forutsetning at man har en direkte og personlig kontakt med menneskene man skal studere i deres miljø under kvalitative forskningsintervju med fenomenologisk tilnærming. Intervjuene ble gjennomført, alle på hver sin dag.

3.2.5 Begrensninger i gjennomføringen av intervjuene

På grunn av Covid-19 pandemien, smittevern og skiftende nasjonale restriksjoner underveis i datainnsamlingen ble åtte intervju gjennomført på videosamtale på den digitale plattformen Teams og to intervju ble gjennomført med personlige møte. Alle intervjuene utført på informantens arbeidssted eller hjem i henhold til det Kvale og Brinkmann refererer til som deltakernes «eget miljø», og innenfor et avskjermet og lukket rom. Til tross for god teknologi og fleksible informanter, opplevde jeg praktisk forskjell på de ulike fremgangsmåtene. I en intervjusituasjon er det ikke bare informantens svar, men også den kommunikasjonen som skjer i øyeblikket, gjennom kroppsspråk og mimikk viktige. Ved å benytte seg av intervjuer på digitale plattformer visner noe av den nonverbale kommunikasjonen, men det var ikke et hinder for intervjusituasjonene. Dialogen var god, og intervjuene ble likevel tilfredsstillende.

3.2.6 Meldeplikt til NSD

Før igangsetting og datainnsamlingen ble prosjektet meldt og godkjent av personvernombudet for forskning ved Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste – NSD. Det sendt inn en presentasjon av prosjektet samt intervjuguidene og informasjonsskriv til NSD. Da prosjektet ble godkjent startet datainnsamlingen. Godkjenningen er lagt ved som vedlegg.

Jeg kontaktet da alle informantene på epost og telefon og avtalte tidspunkt. Det ble sendt Informasjons- og samtykkeskjema på epost i forkant av intervjuet, for å sikre at informantene har forstått tema i prosjektet. Med dette fikk de mulighet til å forberede seg på forhånd og det ble opp til informantene hva de gjorde med informasjonen. I ethvert forskningsprosjekt ligger prinsippet om at forskeren må ha deltakerens informerte samtykke (Thagaard, 2018). I henhold til forskningsetiske retningslinjer utarbeidet jeg informasjonsskjema og samtykkeskjema. Informantene skal ha kontroll på informasjonen de deler om seg selv og være orientert om hva deltakelse innebærer. De ble informert om konsekvensene ved å delta, og at det er gjensidig taushetsplikt. Deltakerne har rett til å trekke seg hvis og når de måtte ønske det. Før intervjuet startet ble informantene påminnet hva som stod i informasjonsskrivet, og det ble gitt samtykke. Jeg informerte om at all data ville bli behandlet konfidensielt, opplysninger om den enkelte deltaker ville bli anonymisert, og at innsamlet data ville bli slettet innen prosjektets slutt. Jeg opplyste også om at man når som helst kan velge å trekke seg fra deltakelsen i prosjektet uten at det vil ha konsekvenser for dem og at alle opplysninger da vil bli slettet.

3.2.7 Konfidensialitet og anonymitet

Det ble laget fiktive navn på informantene for å ivareta konfidensialiteten i innsamlet data. I min forskning var informasjon om informantenes bakgrunn lite vektlagt da dette ikke var i interesse i forhold til mine forskningsspørsmål og for å ivareta konfidensialiteten. Kvale og Brinkmann skriver at med konfidensialitet menes det at en ikke skal offentliggjøre data som kan avsløre informantens identitet. Dette innebærer også at forskningsmaterialet må anonymiseres og at en følger krav når det gjelder oppbevaring av notater med navn eller andre

opplysninger som gjør det mulig å identifisere personer. Thagaard skriver at all informasjon fra forskningsprosjektet skal oppbevares på en slik måte at deltakernes identitet forblir skjult.

3.2.8 Transkripsjon av datamateriale

Etter hvert intervju ble hele intervjuet transkribert, og samtalen ble strukturert og klargjort for analyse. Å transkribere betyr å skifte fra en form til en annen, å transformere. I denne sammenheng er det oversettelse fra talespråk til skriftspråk. Minoritetskvinnene jeg intervjuet har norsk som fremmedspråk. Det vil være utfordrende når man ikke har felles språk, for som Berg (2018) påpeker, er språk makt. Kvinnene jeg intervjuet har arabisk som sitt morsmål. Det kan for disse kvinnene oppleves som en avmektig situasjon om man ikke behersker språket godt. Jeg har forsøkt å ivareta disse hensynene og deres mulighet til å formidle sine opplevelser og synspunkter ved å tilby å intervju dem på arabisk, da jeg har bakgrunn som arabisktolk. Kvinnene har bodd i Norge i noen få år og er grunnet deres livssituasjon ikke godt integrerte. I dette prosjektet foregikk 6 av intervjuene på arabisk. Med dette ble intervjuene strukturert slik at de er bedre egnet til videre analyse, det er lettere å få oversikt og struktureringen i seg selv er starten på analysen (Kvale & Brinkmann, 2015). Jeg lærte mye av den prosessen om hvordan jeg som intervjuer kunne styre samtalen ved mine oppfølgingsspørsmål, stoppe opp og hente oss inn hvis samtalen gikk for langt utover tema. Siden jeg benytter fenomenologisk tilnærming, valgte jeg å transkribere ordrett og i sin helhet der alle småord ble inkludert og tatt med for å holde transkripsjonen så virkelighetsnært uttalelsene som mulig. Dette bidrar også til å øke transkripsjonenes pålitelighet. Jeg tolket fra arabisk til norsk underveis i transkriberingen og noterte pauser og gjentakelser. Navn som ble nevnt er anonymisert og det ble brukt en stor bokstav som markering. Kvale og Brinkmann (2015) peker at i et transkribert intervju er flere ting som er vanskelig å fange opp blant annet kroppsspråk, stemmeleie og ironi. Derfor har jeg i noen tilfeller lagt inn små kommentarer som beskriver den nonverbale kommunikasjonen. Kvale og Brinkman skriver videre at med utgangspunkt i observasjon eller samtale omformes den uttrykte virkeligheten til tekst og den kvalitative analysen forutsetter at informasjonen er sammenfattet på en måte som gjør stoffet håndterlig og forståelig. Transkripsjon av lydopptak er en tidkrevende prosess og fører til et omfattende skriftlig materiale. De ti intervjuene varte fra ca. 15 minutter til 80 minutter og det ferdig transkriberte materialet utgjorde 108 sider. Malterud (2013) skriver at samhandlingen mellom forsker og informant konstrueres det en avgrenset versjon av virkeligheten der det er et bestemt formål. Malterud (2013) sier videre at ved å transkribere selv får forsker

gjenoppleve erfaringene og det kan gi en ny sammenheng som kan gi rom for andre slutninger. Det er også lettere å oppdage svakheter i materialet når forskeren transkriberer materialet selv.

3.3 Analysemetode

I min studie har jeg valgt å følge Malteruds (2013) fremstilling av systematisk tekstkondensering, og inspirert av Kvale og Brinkmanns (2015) teoretiske analyser av intervju. Analysen kan deles inn i deskriptiv (fenomenologi) og en tolkende (hermeneutikk) fase (Thagaard, 2018). Ifølge Malterud (2013) er formålet med fenomenologiske analyser å utvikle kunnskap om informantenes erfaringer og livsverden innenfor et bestemt felt. En systematisk gjennomgang av materialet kan ofte lede til andre konklusjoner enn det en så tendenser til ved slutten av intervjuet. Analysen innenfor kvalitativ forskning variere, men hovedhensikten vil uansett i metode bygge på prinsippet om dekontekstualisering (koding og kategorisering) og rekontekstualisering. Ved dekontekstualisering ser man på deler ved datamaterialet. Det innebærer at delene fra materialet settes inn i en ny sammenheng. Det er i denne prosessen det skjer en fortolkning hvor ny kunnskap skapes (Kvale & Brinkmann, 2015; Malterud, 2013). Hensikten med en studiers analyse er å bygge bro mellom datamaterialet og resultatene gjennom fortolkning og sammenfatning av materialet. En analyse av kvalitative data innebærer at det kan finnes flere gyldige alternative tolkninger samtidig (Malterud, 2013). Videre skriver Malterud at dataanalysen må skje på en måte som sikrer gjennomsiktighet. Dette for at andre enn forsker selv kan følge analysen og på bakgrunn av det forstå konklusjoner som blir trukket.

Teorigrunnlaget kan gi støtte for å vurdere hvilke tolkninger som gir mest relevante funn i studie (Malterud, 2013). Videre blir det gjort rede for hvordan det er gått frem for å analysere empirien som er samlet inn gjennom intervjuene. Jeg ønsket i arbeidet med analysen å få frem hva informantene la vekt på i venteprosessen og å sette det i sammenheng med valgt teori. Det kan kalles en temabasert analyse. Dataene ble gått gjennom gjentatte ganger, ved innsamlingen, ved transkriberingen, ved inndeling i temaer og kategorier, og ved tilknytningen til teori. jeg har forsøkt å danne meg et inntrykk av deler og helheten i materialet for å bli kjent med dybden i data og vite hvilke elementer som kan gi svar på hva som Malterud (2013) anbefaler. Som tidligere nevnt er kvalitativ forskning fleksibel. Analysen og tolkningen begynner allerede under intervjuene, samt under transkribering. Det er derfor vanskelig å definere skillen mellom når analysen begynner og når det skjer en tolkning (Malterud, 2013). Ifølge Thagaard (2018) kan analysen i prinsippet ikke skilles fra

tolkningen, men tolkningen kan innebære å sette et fenomen inn i en større sammenheng. Tolkningen ble gjort på grunnlag av en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming. Jeg la vekt på informantene sine subjektive opplevelser og prøvde å finne et dypere meningsinnhold i det de uttalte. Forskeren får mulighet til å arbeide og bevege seg mellom ulike deler på samme tid, samtidig som man kan bevege seg mellom de ulike stadiene. Forforståelsen for materialet utvikler seg gjennom en gjensidig påvirkning mellom forskningsmaterialet, problemstillingen og analysen. Det vil føre til at ny kunnskap trer frem. Jeg har i arbeidet gjennomført analysen i fire trinn. De to første trinnene er i stor grad fenomenologisk forankret, og de to siste trinnene er i større grad hermeneutisk forankret. Trinnene beskriver Malterud (2013) som følgende:

1. Få et helhetsinntrykk.
2. Identifisere meningsdannende enheter.
3. Abstrahere de meningsdannede enhetene.
4. Sammenfatte betydningen av dette.

3.3.1 Trinn 1. Å få et helhetsinntrykk

Her er hensikten å danne et helhetsinntrykk av materialet som et første instinktivt inntrykk. Malterud (2013) skriver at ved analyseprosessens begynnelse bør en lese igjennom det transkriberte materialet for å bli godt kjent med det og for å få et helhetsinntrykk av materialet en har foran seg. Ved å høre stemmen til informantene mens en leser det transkriberte materialet vil det gi en mer komplett analyse slik at man sikrer at informantens beretninger er i fokus i analysen. Det er derfor lurt å skrive ned umiddelbare observasjoner underveis fra transkripsjonen. Dette er for å kunne forstå informantens livsverden fra deres ståsted for å ha en aktiv tilnærming til dataen man har samlet inn. Jeg leste igjennom intervjuene på nytt med det teoretiske rammeverket, der min forforståelse ble satt til side slik Malterud (2013) og Kvale og Brinkmann (2015) anbefaler. Dette gjorde jeg for å unngå ensidig tolkning av materialet. Mitt mål er få informantenes stemme fram, og dermed skal ikke min forforståelse komme i veien for min nysgjerrighet. Dette var også for at jeg kan være åpen for inntrykkene som blir formidlet av materialet jeg har foran meg, og samtidig lytte til informantenes stemmer tydelig. Jeg begynte å stille meg selv spørsmål om hva informantene forteller, hvilke verdier blir berørt og hva det de forteller egentlig handler om. Jeg skrev ned flere stikkord eller enkelte deler ved intervjuene som jeg syns utpekte seg som vesentlig. Her ble jeg godt kjent med datamaterialet ved aktiv gjennomlesing. Gjentatte ganger og temaene ble utarbeidet

underveis i prosessen. Deretter summerte jeg opp inntrykkene og lagde lister over de foreløpige temaene jeg hadde satt. Jeg benyttet den samme metoden i de åtte intervjuene. Materialet ble da tolket i lys av problemstillingen og teori. Jeg har undersøkt kvinnenes opplevelser av søknadsprosessen, venteprosessen og deres opplevelse av hverdagen i disse prosessene,

3.3.2 Trinn 2. Meningsbærende enheter

Her er målet å velge ut de meningsbærende enhetene, og man går i detaljene ved materialet. Med meningsbærende enheter sikter Malterud til de deler av teksten som gir kunnskap om temaene forskeren er interessert i, og prosessen betegnes som koding (Malterud, 2003). Dette er det mest tidkrevende steget. Her er det forsøkt å sette forforståelsen og teoretisk referanseramme midlertidig til side for å strebe etter å finne ut hva teksten prøver å formidle, og å få tak i deltakerens stemme (Malterud, 2013). I denne masterstudien kan man tenke at informantenes hverdag preger deres opplevelse. Jeg stilte spørsmål til teksten; for eksempel: «hva ønsker kvinnene i studien å fortelle om deres opplevelse av hverdagen under søknadsprosessen og venteprosessen?». Jeg leste igjennom de utskrevne transkripsjonene og begynte med en systematisk gjennomgang av hvert enkelt av de transkriberte intervjuene. Deretter merket jeg ut tekstbiter (meningsbærende enheter) som bar med seg kunnskap om et eller flere temaer fra det første trinnet og som bar kunnskap om problemstillingen. Sitater, setninger, ord og uttrykk ble valgt ut på bakgrunn av hvordan informantene direkte beskrev hverdagen sin. I transkripsjonsprosessen hadde jeg allerede gitt informantene fargekoder, slik at jeg til enhver tid hadde oversikt over hvilke utsagn som tilhørte hvem. Jeg valgte også å gi tekstbitene farge tilsvarende til informantene. De meningsbærende enhetene ble underveis i analyseprosessen sortert etter kategorier gradvis ble knyttet opp til mine refleksjoner av intervjuene og jeg kunne da trekke inn teoretiske begrep. Kategoriene begripelighet (søknadsprosessen), håndterbarhet (venteprosessen) og meningsfullhet (mestringen av prosessene) ble valgt med utgangspunkt i temaene i intervjuguiden og er utgangspunktet for drøftingen. Det ble trukket ut aspekt ved hvert sitat for å finne undergrupper. Under de tre kategoriene ble det trukket ut stikkord. Datamaterialet går på denne måten gjennom en systematisk dekontekstualisering ved å ta ut deler av teksten fra sin opprinnelige sammenheng (Malterud, 2013). Jeg utarbeidet beskrivelser til de utvalgte kategoriene som inneholdt både fellesnevner og ulikheter i temaene og kodene for å fange opp nye aspekter ved informantenes ytringer.

3.3.3 Trinn 3. Abstrahering av innhold

Malterud (2013) omtaler dette trinnet som kondensering, Målet er å abstrahere de meningsbærende enhetene slik at teksten blir kortere og mer oversiktlig ved å identifisere fremvoksende temaer i materialet. Dette blir gjort ved å se på en og en meningsbærende enhet fra analyse trinn to. De overordnede temaene var tilknyttet begrepene i teorien om opplevelse av sammenheng. Etter at jeg hadde fått oversikt over de aktuelle undergruppene til temaene som omhandlet studiens problemstilling, ble de meningsbærende enhetene skrevet til kortere kunstige sitat. Dette innebærer at man jobber primært med notatene, fremfor det transkriberte materialet (Smith et al., 2009). Prosessen representerer den hermeneutiske sirkel, hvor man ser på dynamikken i forholdet mellom en del og helheten, på flere nivåer (Smith et al., 2009). I hver undergruppe ble det valgt ut ett eller flere sitater som best mulig omtaler og oppsummerer innholdet i det valgte temaet. Jeg strukturerte analysen etter temaene i intervjuguiden: *søknadsprosessen, venteprosessen og mestringen av disse prosessene*. Temaer som vokste frem underveis i mitt datamateriale var *selvstendighet, kontroll og anerkjennelse*. Sitatene ble videre brukt som notater i neste analyse trinn.

3.3.4 Trinn 4. Sammenfatning og rekontekstualisering

Malterud (2013) skriver at i dette analysetrinnet skal en sette bitene sammen igjen ved å se sammenhenger og mønstre mellom temaene. Trinnet er ikke normativt og forskeren oppfordres derfor til å utforske og tenke nyskaping i form av organisering av analysen (Smith et al., 2009). Utfra kondensatene som ble laget og sitatene som ble trukket ut forrige trinn ble det laget en analytisk tekst for hvert tema og undertema. I dette trinnet ble det valgt å bytte ut noen av sitatene underveis, da det var andre sitat som kunne beskrive fenomenet godt og rimelig presist. Aspektet som blir belyst i denne undersøkelsen er kvinnenens opplevelse av deres situasjon. Malterud (2013) skriver at sammenfatningen skal formidles lojalt med tanke på informantenes stemmer og for å gi leseren innsikt og tillit. Sitatene som ble trukket ut og som ble brukt som illustrasjon av den analytiske teksten ble sjekket igjen med det transkriberte materialet for å påse at sammenhengen med utsagnet blir beskrevet korrekt i fremstillingen. Den analytiske teksten representerer funnene i undersøkelsen. Under kategorien som representerer søknadsprosessen ble det trukket frem *selvstendighet og uavhengighet*. Under kategorien venteprosessen ble det trukket frem *psykiske belastninger og*

kontroll. Kategorien som representerer mestringen av disse prosessene, ble det trukket frem *oppfølgingen av ulike instanser.*

Underveis i analyseprosessen hadde jeg møter med veileder og deltok på analyseseminar. Her fikk jeg tilbakemelding på prosessen, og kodene ble justert, og det viste også nye oppdagelser ved tekstmaterialet. Disse oppdagelsene resulterte i mye frem og tilbake mellom koder (deler) og teksten (helheten). Denne prosessen, bidro til utvidet forståelse av tekstmaterialet, som igjen genererte til nye koder som Kvale og Brinkmann (2015) og Thagaard (2018) omtaler som den hermeneutisk sirkel. I dette trinnet ga Antonovskij sin teori om mestring og Honneth sin teori om anerkjennelse nyttig teoretisk kunnskap.

3.4 Reliabilitet og validitet

All forskning må kvalitetssikres og i denne sammenheng brukes begrepene reliabilitet (pålitelighet) og validitet (gyldighet). Begrepene handler om i hvilken grad forskningen er troverdig og om resultatene er gyldige.

3.4.1 Reliabilitet

Thagaard (2018) skriver at reliabilitet viser til om forskningen er utført på en pålitelig og tillitsvekkende måte. Kvale og Brinkmann (2015) skriver at det handler om konsistens og troverdighet i forskningsresultater. Begge beskrivelsene innebærer at det skal være mulig for andre å etterprøve det forskningsarbeidet som er gjort, for å sjekke arbeidets pålitelighet. Forskeren selv er hovedinstrumentet, og en intervju situasjon vil aldri kunne bli konsistent selv om samme forsker gjennomfører det flere ganger. Man må derfor nærme seg spørsmålet om reliabilitet på andre måter. Thagaard (2018) viser til at forskeren må argumentere for reliabilitet ved å redegjøre for utviklingen av data i løpet av forskningsprosessen. Med en detaljert beskrivelse av forskningsprosessen gir man en annen forsker muligheten til å se for seg en tilnærmet lik gjennomføring av samme prosjekt. Det er undersøkelsens data som er det sentrale, hvilke data som brukes, hvordan de samles inn og hvordan de bearbeides (Johannessen et al., 2016). Jeg har valgt å bruke et semistrukturert intervju, noe som er med på å redusere feilfaktorer, og dermed styrker påliteligheten. Jeg har i denne masterstudien forsøkt å ivareta dette gjennom å beskrive den brukte metoden for innsamling av data og de spørsmålene jeg har stilt. Gjennom beskrivelse av studiens fremgangsmåte til innsamling og

bearbeiding av data er det redegjort for studiens reliabilitet. Dette handler slik Thagaard (2018) skriver om å gjøre forskningsprosessen gjennomiktig, noe som styrker forskningens reliabilitet. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015) vektlegger vurdering av spørsmålet om reliabilitet under intervjuet, i transkriberingen og analysen, men presiserer at selv om det er nødvendig å vise høy reliabilitet kan en altfor sterk fokusering motvirke kreativitet i tenkning og variasjon. Jeg har lagt vekt på å synliggjøre hva som er min egen tolkning og hva som er informantenes stemmer. Under transkribering er det viktig å være klar betydningen av å være nøyaktig, å lytte en gang for mye heller enn å skrive ned noe som er feil. Bruk av punktum eller komma på feil sted kan medvirke at innholdet få en helt annen betydning. Det samme gjelder analysen i et tilfelle man velger å bruke kategorisering av svar. To ulike forskere kan kategorisere innholdet forskjellig. I fremstillingen av mine funn vil jeg derfor vise et tydelig skille mellom intervjupersonenes utsagn og egne fortolkninger.

3.4.2 Validitet

I kvalitative undersøkelser dreier validitet seg om i hvilken grad en metode egner seg til å undersøke det den skal undersøke, og at metoden er tilpasset studiens mål, problemstillinger og teoretisk forankring. Det vil si i hvilken grad forskerens framgangsmåter og funn reflekterer formålet med studien og representerer virkeligheten på en riktig måte (Johannessen et.al, 2016). Validitet handler om gyldighet og relevans i forhold til det som skal forskes på faktisk undersøker det det var ment å undersøke, og i hvilken grad forskeren spesifiserer hvordan en har kommet frem til den forståelsen som studien resulterer (Thagaard, 2018). Dermed knyttes gyldigheten derfor til resultatene av forskningen, hvordan vi tolker data og kan presiseres gjennom å stille spørsmål om de tolkninger vi kommer frem til er gyldige i forhold til den virkeligheten vi har studert (Thagaard, 2018). Jeg har i forhold til studiens gyldighet forsøkt å sikre dette ved å være mest mulig gjennomiktig i beskrivelsen av studiens ulike faser. Både bruk av lydopptaker under intervjuene og å selv ha observert i feltet, har det sikret at data ikke gikk tapt, samt gitt meg muligheten til å gjennomgå lydfilene gjentatte ganger for å sikre at intervjuene ble korrekt transkribert. For å styrke validiteten i denne studien var det flere faktorer å ta hensyn til. Jeg valgte å skille mellom grader av opplevelser, og et felles grunnlag for hvilken type opplevelser jeg vektla i undersøkelsen. Jeg benyttet meg av semistrukturerte intervju, som styrket sikkerheten mot å faktisk undersøke det fenomenet som skulle undersøkes. Det var viktig at spørsmålene som ble stilt under intervjuene var relevante og i tråd med oppgavens tema. Dette anser jeg som en styrke i forhold til studiens

gyldighet og kvalitet, og har også betydning for resultatene. Det er tatt hensyn til informantenes egne refleksjoner og synspunkter, samt litteratur som finnes på område. Jeg samtidig vært oppmerksom på at min forforståelse ikke står i veien for validiteten. Derfor har jeg valgt å bruke og gjengi informantenes utsagn konkret, før jeg selv har trukket inn teori og egne synspunkter. På bakgrunn av dette har jeg gjennom en tydelig beskrivelse av hele forskningsprosessen og konteksten forskningen har foregått i, og gir leseren mulighet til selv å vurdere hvorvidt resultatene fra studien kan overføres til andre settinger. Dette er imidlertid med på å ivareta forskningens krav om overførbarhet som handler om den forståelsen forskeren har kommet frem til, kan være relevant også i andre sammenhenger (Thagaard, 2018).

Kapittel 4: Analyse og diskusjon av funn

Problemstillingen i dette prosjektet er: *Hvordan opplever kvinner som har kommet til Norge på familiegjenforening og som har brutt ut av ekteskapet på grunn av vold, prosessen med å søke opphold på selvstendig grunnlag?* Som vi har sett tidligere, er problemstillingen delt inn i tre forskningsspørsmål, det vil si i tre faser. Vi ser først søknadsprosessen som er fra tiden de har brutt ut av ekteskapet og er på krisesenteret der de starter å søke opphold på selvstendig grunnlag og møter til intervju hos politiet. Venteprosessen er tiden der søknaden er under behandling hos UDI. Det er to forskjellige prosesser, og det er derfor meningsfullt å skille mellom dem. Mestringen av søknadsprosessen og venteprosessen er en del av begge prosessene. Det vi ser etter i disse prosessene er mestringsstrategiene til disse kvinnene. Det blir derfor skilt mellom de to ulike fasene. Vi skal se at vi kan tolke temaer i de ulike fasene med ulike begreper som; å forstå situasjonen, selvstendighet og oppfølging. Videre skal prøve å tydeliggjøre de ulike utfordringene som de har i de to fasene, og se hvordan kvinnene håndterer mestringen ut ifra det de selv sier.

4. Fase 1: Søknadsprosessen

4.1 Fra oppbrudd til krisesenter

Vi har tidligere vært inne på at oppbruddet er en relativt dramatisk situasjon for kvinnene. Kvinnene kastes så å si ut i det ukjente, fra en veldefinert, om enn undertrykkende tilværelse til en frihet med mye usikkerhet. Dette vekker ikke minst angst, noe som kommer fram i flere utsagn. En av informantene sammenlignet dette med å som være en skadet fugl:

Huff, hvordan skal jeg beskrive det. Tenk at jeg var som en fugl med ødelagte vinger, og var fanget i et bur. Plutselig stod jeg utenfor buret og det var ingen vei tilbake. Jeg var livredd. Hva vil skje med meg nå? Han sa ofte at hvis jeg går fra han vil politiet sette meg på første fly der jeg kom fra. Jeg spurte ofte meg selv om jeg hadde tatt en riktig avgjørelse Tanken på at han visste at jeg har søkt hjelp gjorde meg livredd.

En annen sa:

Jeg gikk fra mitt trygge hjem i hjemlandet til en person jeg trodde jeg kjente. Da jeg gikk fra han følte jeg at verden raste sammen. Det var både godt og vondt. Godt å slippe å forholde meg til han noe mer, men det å gå fra det jeg gjorde om til mitt lille

hjem i et fremmed land, og at jeg gikk til noe jeg ikke hadde noe anelse om var en skremmende opplevelse. Jeg visste jeg var fri, men hadde ikke opplevd frihet i Norge før. (...)

Jeg stod der med passet i hånden og tenkte nå er det nok, enten løper jeg eller så er livet mitt over (..) Det eneste jeg tenkte på var at jeg ikke kjente noen eller hadde noen å gå til. (...) Jeg stod alene som en bortkommen liten unge. Det er en forferdelig opplevelse som jeg ikke unner noen. Jeg måtte ta et valg selv om jeg vet at jeg kommer til å bli fryst ut av familien hvis noen i hjemlandet får vite at jeg stakk fra mannen min og søkte hjelp (...) Du skjønner, det er ikke vanlig å bli skilt i min kultur. (...) En kvinne skal liksom tåle alt og bare nikke hos oss (...)

Informantene påpeker at få kjenner til bestemmelsen om opphold på selvstendig grunnlag. I mange tilfeller støtter minoritetskvinner seg på sin partner som hovedkilde for kunnskap om det norske samfunnet, lover og regler. Dermed er det lettere å forstå at mange ikke vet det er mulig å søke opphold på selvstendig grunnlag. Informantene understreker at det derfor er svært vanskelig for dem som står ovenfor problematikken å vite hva de skal gjøre og hvordan de skal handle i en slik situasjon.

Noen informanter påpeker at de har vurdert å bli værende i et voldelig forhold fordi de ikke kjenner til lovverket eller fordi det kan være utfordrende å bryte ut av ekteskapet uten å ha gyldig opphold. For informantene er det en dramatisk situasjon av å være hjelpeløs når det gjelder å forstå sin egen situasjon i et samfunn.

«Jeg tenkte at jeg kommer til å bli kastet ut av landet hvis jeg skilte meg. Han sa ofte at hvis jeg forteller noen om det jeg ble utsatt for så vil jeg miste retten til å bo her.»

Jeg visste jo bare det han hadde fortalt meg, at hvis vi skiller oss så mister jeg oppholdstillatelsen min. Jeg visste ikke hva jeg skulle gjøre eller hvem jeg skulle snakke med, så hørte jeg om krisesenteret ved en tilfeldighet.

4.1.2 Total usikkerhet og det store spranget

Det første fotfestet i den nye tilværelsen er krisesenteret. Krisesenteret er for kvinnene som en havn der de kan komme inn og hvile før de igjen går ut i verden. Et trygt sted som gir håp., som uttrykt slik av en informant:

Det er som å leve i ballong høyt oppe. Sprekker den så vet jeg ikke hvor jeg havner. Enten så lander jeg på beina og får muligheten til å gå den veien jeg har valgt.. nei, jeg kommer til å lande på beina. (...) Jeg hadde håp, og så kom hun fra krisesenteret og sa at jeg kan søke opphold i Norge og håpet ble sterkere.

For flere av informantene ble krisesenteret det første fotfestet i en ny start og inn i det trygge.

Det var vanskelig å stole på noen. Mine landsmenn i Norge er få, og rykter sprer seg fort. Folk vil ikke si at det er en grunn til at jeg gikk fra han, men at jeg gikk fra han. (...) Jeg måtte bare fortsette løpet jeg startet, et nytt liv, en ny start, selv om jeg ikke visste hvor det skulle være. (...) Da jeg kom på krisesenteret ble jeg tatt vare på og folk ville hjelpe meg. Jeg følte meg ikke så alene lenger.

Jeg har jo ikke gjort noe galt, jeg vet jeg ikke har gjort noe. Jeg visste ingenting om krisesenteret, men da jeg så at det bare var damer der ble jeg roligere. Det var det første tegnet jeg fikk på at jeg var trygg i et trygt sted.

På et punkt uttrykker kvinnene et ønske om en strategi for å skaffe seg autonomi.

Hvis jeg fikk et brev eller en innkallelse, krisemaksimerte jeg alt. Jeg skjønnte jo ikke et ord av det som stod i papirene, og disse kom som regel på en fredags ettermiddag. Hvem skulle hjelpe meg å oversette eller tolke? Tanken på å være så avhengig av hjelp er kjempevanskelig. Først var jeg avhengig av han, og nå av tilfeldige folk jeg møtte på min vei. Jeg tenker ofte om jeg noen gang vil klare å være selvstendig og klare meg selv slik jeg gjorde før jeg giftet meg.

Kvinnene er i en fundamental usikkerhet, de er fanget av at de har flyttet og de har ikke erfaringer av selvstendig mestring i ekteskapet. De har heller ikke erfaring med sin kulturelle bakgrunn siden de er fra et annet land. Kvinnene opplever at de plutselig står der som selvstendige individer i en norsk velferdsstat, men i en grunnleggende usikker situasjon der de ikke vet hva de kan søke eller hvordan de skal søke. Det betyr at i utgangspunktet så er grunnlaget for å kunne ha en opplevelse av sammenheng ganske svakt. De kan oppleve at det er en sammenheng, men i utgangspunktet er de i en situasjon som nærmer seg en traumatisk situasjon. En traumatisk situasjon er en situasjon som vi ikke klarer å forholde oss til fordi den overvelder oss. Det er mange situasjoner som kan oppstå uten at man har perspektiv til å forstå dette, men at man bare registrerer at det er fullstendig kaos. Kvinnene er nå på egenhånd i et nytt og fremmed land. De behersker ikke språket og har ikke vært selvstendige. Likevel ser vi at nettopp i denne situasjonen, er krisesenteret en første havn som gir håp og fotfeste og dermed bidrar til å skape en fortelling, en sammenheng som peker framover.

4.1.3 Å forstå situasjonen

Kvinnene er som vist over, kastet ut i en radikalt ny tilværelse, noe som er angstvekkende og gjør at krisesenteret framstår som en første trygg havn før de igjen blir kastet ut i det ukjente. Bruddet er såpass dramatisk at det Antonovsky kaller begripelighet – å forstå sin situasjon – blir prekært. Mangelen på informasjon og oversikt i denne situasjonen de befinner seg i er nærmest total for disse kvinnene. Selv de enkleste ting for de fleste er vanskelig ting for disse kvinnene fordi de har vært bundet i et vanskelig ekteskap. Nå er de ute i det åpne havet og de har ikke verktøy for å klare seg på et veldig grunnleggende nivå. Det er det banale og helt grunnleggende de ikke mestrer, som bruk av kodebrikke, nettbank, bestille legetime eller å ta bussen alene.

På krisesenteret spurte de om kontaktinformasjonen til fastlegen. Jeg hadde ikke nummeret og husket ikke hva legen het. Jeg satt i sofaen og så ut som et stort spørsmålstegn (...) Hehe.hun spurte om jeg har kodebrikke for å logge inn på en portal og sjekke der. Jeg hadde jo aldri brukt kodebrikken min før(..).

Han hadde full kontroll på alt. Hvordan jeg kledde meg, hva jeg spiste, hvordan jeg sov, hvem jeg snakket med, økonomien og relasjonene jeg hadde. Jeg hadde aldri åpnet et brev eller brukt nettbank.

Han hadde bestilt legetimene for meg før, og jeg hadde aldri vært hos legen alene. Unnskyldningen vi alltid brukte var at jeg trengte tolk, det var jo sant.. men også for at han ville vite alt om meg. Han hadde kontrollen over mitt liv. Jeg vil ha kontrollen nå, og jeg vil gå til legen med hevet hake helt alene, men med telefontolk.

Jeg gikk alltid fra der jeg bor og bort til krisesenteret for å komme meg til advokaten. Det var den veien jeg kunne gå på egenhånd og gåturen var 1 time og 40 min. Da jeg sa det til min kontaktperson, fikk hun sjokk. Vi lo da jeg fant ut at det tar 5 min med bussen fra meg til advokaten. Jeg lærte meg google-maps og fant bussruten.

4.1.4 Å jobbe for selvstendighet

Nå har vi sett at det er en stor utfordring for disse kvinnenes forståelse av sin tilværelse alene og i et for dem relativt fremmed samfunn. Neste utfordring er selvstendighet eller det å skaffe seg autonomi – vi har sett at dette framstår som viktig allerede. Det er helt basale funksjoner som de fleste i Norge tar for gitt. Det å disponere penger på egenhånd, å komme og gå til og fra boligen på egen hånd, å signere papirer av egen vilje, og å ta del i egen søknadsprosess ble også nevnt som en del av det å være selvstendig og uavhengig. Husk her at de har vært svært avhengige i sine ekteskap, og når de nå kjemper for å forstå situasjonen må de i tillegg kjempe for å skaffe seg en autonom holdning til situasjonen. For å oppnå selvstendighet må man forstå det man holder på med. e Å forstå situasjonen og selvstendighet er gjensidig avhengig av hverandre. En informant forbinder slik det å være selvstendig med å lære språket:

Jeg fant fort ut av at hvis jeg skal klare å stå på egne ben så må jeg lære norsk. Det må jeg bare. Jeg har fullført utdannelsen i hjemlandet, og skal klare å lære språket (..) Jeg drømmer om den dagen der jeg kan ta en telefonsamtale selv for å ordne noe som angår meg(...) I hele leiligheten henger det gule lapper med norske ord

Begrepet selvstendighet og uavhengighet ble nevnt av alle informantene; som det å gjennomføre daglige gjøremål på egenhånd, for eksempel handling, å åpne sin egen post eller å disponere eget bankkort. Noen av informantenes ektemenn har integrert sine partnere i det norske samfunn, noe som øker kvinnens selvstendighet. Andre ektemenn ser på manglende integrering av kvinnen som en mulighet til å forsterke kvinnens avhengighet av dem. Manglende integrering, et begrenset nettverk, manglende språkkunnskaper og økonomisk avhengighet begrenser kvinnens tilgang på informasjon. Ønsket om selvstendighet kom til uttrykk på flere måter i forhold til søknadsprosessen. Noen av informantene fortalte direkte at de ikke opplevde selvstendighet i ekteskapet, og beskrev situasjoner der de ikke visste hvordan det var mulig å være uavhengig av et annet menneske. Det kunne handle om partners kontroll over livet deres, om manglende integrering og et minimalt kjennskap til samfunnet rundt.

«Hver gang jeg fikk innkallelse til norskkurs rev mannen i stykker brevet. Han sa at på kurset lærer man bare unødvendige ting som kvinnenes rettigheter i Norge.»

Han kunne si ting som; Hva skal du med språket når du har meg? Vi snakker arabisk sammen og det er det viktigste (...) Du trenger aldri å jobbe for jeg tjener pengene i dette huset.

«Han ville at jeg ikke skulle ha bankkort, for da kunne jeg ikke gå ut å handle alene. Han skulle bli med overalt for å vise meg at uten han så kan jeg ikke kjøpe noe.»

Informantene forholdt seg til begrepet selvstendighet på ulike måter og uttrykte ønske om å bli mer selvstendige som en målsetting for sin egen fordel. Etter å ha hørt informantenes ulike syn på det å være selvstendig gjorde jeg meg noen refleksjoner under arbeidet med studien rundt det å ha økt selvstendighet som en universell målsetting i arbeid med minoritetskvinner. Begrepet selvstendighet beskrives både i litteraturen og av informantene som uavhengighet. Det betyr å klare å utføre ulike oppgaver i hverdagen på egen hånd. Dermed blir begrepet også relatert til det å bestemme over seg selv og sin egen hverdag. For informantene var det viktig å oppleve at de selv har kontroll over egen situasjon. Selv om informantene hadde behov for bistand av ulik grad, var hovedmålsetting å være uavhengig av

et annet menneske videre i livet. Mer indirekte kom disse begrepene til syne gjennom beskrivelser av hvordan de håndterte sin nye hverdag.

«Gleden jeg hadde når jeg fikk min egen post nøkkel er ubeskrivelig. Jeg kunne gå ned trappa og åpne min egen postkasse.»

For var det å kunne kle meg etter min egen smak, spise det jeg likte og gå turer når jeg ønsket noe jeg ikke fikk oppleve i ekteskapet, men nå er jeg fri og kan bestemme selv.

I dagens samfunn og kultur står individualismen sterkt, og selvstendighet har blitt sett på som en viktig verdi og en norm, dette i form av selvbestemmelse og uavhengighet (Kollstad, 2008). Gjennom informantenes forståelse av uavhengighet og hva som skal til for å styrke den, identifiseres mestringsressurser som kvinnene mener kan bidra til utvikling av selvstendighet.

4.1.5 Møte med andre instanser

Etter at søknaden om opphold på selvstendig grunnlag er sendt inn, blir kvinnene kalt inn til intervju hos politiet for å fortelle om sine opplevelser. Informantenes historier tyder på at hjelpeapparatet sin rolle og møte med kvinnene både kan hemme og fremme kvinnenes mestring og deres opplevelse av begripelighet, håndterbarhet og meningsfullhet.

Hjelpeinstansene har en viktig rolle, og kan i beste fall bidra til kvinnenes oppnåelse av en god opplevelse av sammenheng. Vi har sett at Honneth (2008) mener at en vellykket identitetsdanning er kjennetegnet av at individet oppnår selvtilit i den private sfære, selvrespekt i den rettslige sfære og selvverdsettelse i den solidariske sfære. Paulsen, Riise og Berg (2020) trekker fram i sin studie at et av de viktigste områdene å arbeide anerkjennende på er å bedre integreringen. Kvinnene trenger informasjon for å bli kjent med det norske samfunnet, etablere seg i et nytt liv, finne bolig og forberede seg på å ta valg som angår fremtiden. De skal lære et nytt språk og forholde seg til et ukjent samfunn, parallelt med forventningen om å bli selvstendige (Paulsen et al, 2020). Vi kan se på anerkjennelse som en del av mestringsutfordringen. Likebehandling og respekt fra det offentlige er et viktig bidrag å vinne autonomi og selvrespekt som individ i et moderne samfunn. Hva vi finner her har noe å

si for arbeidet med selvstendighet og arbeidet med å forstå sin situasjon. Hvis man blir møtt med respekt og likeverd så er man mer i stand til å jobbe ut sin egen forståelse av situasjonen og selvstendighet.

4.1.5.1 Møtenes betydning

Kvinnene beskriver møter med politi, advokater og sosialarbeidere. Møtene beskrives i stor grad som positive erfaringer, men informantene forteller også om noen vanskelige og vonde møter. Det fremstår som at det som skiller et godt og et dårlig møte fra hverandre, ofte handler om kvinnene føler seg anerkjent av andre instanser og om de blir trodd på. Hjelpeapparatets rolle i forhold til kvinnene og kunnskapsutveksling mellom kvinnene og instansene kan bidra til at kvinnenes oppnår mestring og en god opplevelse av sammenheng. Krisesenteret er spesialisert på å møte folk som er i akutte vanskeligheter. Men dette er ikke den eneste hjelpeinstansen informantene har møtt. Hvordan har møtene med disse andre hjelpeinstansene, som politi og advokat, vært?

4.1.5.2 Kvinnenes erfaring i møte med politi og advokater

En hovedutfordring for informantene har vært møte med politi og advokater. Det er viktig for kvinnene å bli lyttet til. Men hos noen av informantene var det tydelig at de ikke følte seg hørt av politi og advokat i forbindelse med oppbruddet fra ekteskapet og søknad om opphold på nytt grunnlag. Problemet er til dels at man møtes med mistenksomhet, manglende oppmerksomhet eller lyttende innstilling, samt en manglende motivasjon for å bistå, noe som kommer tydelig fram, som i disse utsagnene:

«Jeg ble stilt spørsmål som om jeg har funnet på historier for å bli i Norge. Måten politimannen snakket til meg på gjorde at jeg følte meg som en tigger. At jeg tigget om norsk pass.»

Jeg skjønner ikke hvorfor politiet stilte meg så rare spørsmål. Jeg hadde arr etter volden, og det var jo ikke noe jeg hadde gjort på meg selv. Jeg skjønner at de må

spørre og finne ut av det som har skjedd, men jeg følte egentlig ikke at de hørte på meg uansett hva jeg sa.

Advokaten var ikke noe bedre. Hun tror jeg var verre enn politimannen. Hun utsatte møtene ofte og hadde ikke mye svar da jeg spurte om ting. Jeg følte meg verdiløs. Jeg skulle jo ikke betale henne for det var krisesenteret som ordnet gratis advokat til meg. Jeg hadde tenkt å gi opp alt.

«Jeg følte ofte at siden jeg ikke betaler så er jeg ikke prioritert. Som en belastning for advokaten og ofte følte jeg at jeg forstyrret han når jeg sa noe.»

«Jeg opplevde at advokaten ikke trodde på min historie. Han hadde ofte ikke svar på mine spørsmål, og så aldri på meg i samtalen. akkurat som om jeg ikke eksisterte.»

En utfordring i møte med advokatene kan se ut til å ha vært at kvinnene ikke hadde penger til å betale og fikk fri rettshjelp. Advokatene var ikke så fokusert når det gjaldt å hjelpe, og kvinnene uttrykte at de ikke ble behandlet med likeverd.

4.1.5.3 Sosialarbeiderne på krisesenteret

Informantenes utsagn framhever viktigheten av å få anerkjennelse, at noen kunne gi positiv bekreftelse på valg man har tatt og gi støtte i viktige spørsmål. Dette var noe de fleste informantene var opptatt av, spesielt viste de til at de hadde opplevd å få anerkjennelse av sosialarbeiderne på krisesenteret. For noen var det å bli hørt på, lyttet til og det å få råd og veiledning veien til det nye livet. Det var tydelig at de positive møtene ikke bare ga håp, men også energi til å gripe fatt i arbeidet med å bli selvstendig og selvhjulpen. Informantene gikk styrket ut av dette, noe flere utsagn tydelig signaliserer:

Når de viste meg at de trodde på meg ble jeg fylt med mer energi. Jeg lærte nye ting hver dag, om meg selv og hvor sterk jeg egentlig er. Jeg gikk ut, møtte folk og begynte på norskkurs.

«Jeg bestemte meg for å ta en og en dag av gangen. Jeg begynte å trene igjen, gå turer og delta på sammenkomster med de nye vennene mine.»

Det å være på et krisesenter og møte andre i liknende situasjon og sosialarbeidere, synes for informantene å ha bidratt til deres mestringsprosess ved at de fikk støtte, formidlet håp, tro og optimisme. Oppholdet på krisesenteret bidro til forståelse av egen situasjon og informasjon som er delt mellom dem. Det var med på å få informantene til å se mulighetene de har, det kan ses på som et element i en prosess med salutogenese. Informantene visste det kunne komme utfordringer, og det var viktig å skaffe seg kunnskap om hvilke utfordringer som kunne oppstå. Begripelighet om det som kommer ga mer trygghet og forutsigbarhet når noe uforutsett skjedde. Dette samsvarer med Antonovskys teori om opplevelse av sammenheng. Relasjoner, roller og aktiviteter kan påvirke hvordan mestringsmulighetene er og styrke evnen til mestring.

Fremstillingen av mestring har til nå fokusert på relasjonen mellom individet og omgivelsene. Om en opplever å ha mestringsfølelse, kan det bidra til å skape mening i en tilværelse som kan være preget av utfordringer. Å oppnå mening kan være avgjørende drivkraft til god mental helse og god livskvalitet. For informantene er opplevelsen av å bli trodd og tatt på alvor av sosialarbeiderne på krisesenteret vært viktig.

Damene på krisesenteret behandlet meg som et medmenneske. De viste kjærlighet og at de brydde seg. Tenkt at de har så mye jobb, men allikevel sitter de å høre på meg, gir meg trøst og støtte.

Jeg trodde ikke det var noe håp, men så møtte jeg de som jobbet på krisesenteret. Jeg kunne snakke med dem om alt. Jeg hadde plutselig andre rundt meg. Ensomheten ble liksom mindre.

Jeg ble akseptert som jeg var. Om jeg gråt ble jeg trøstet og fikk støtte. Jeg fikk hjelp til å tenke annerledes og at jeg må komme meg gjennom dette for å få det bedre. Jeg følte meg trygg og at det var noen rundt meg når de negative tankene kom.

4.1.6 Kvinnenes opplevelse av søknadsprosessen

Informantene ble spurt om hvordan de opplevde søknadsprosessen. Kvinnene i studien har alle forskjellig bakgrunn, ressurser og livssituasjon. Søknadsprosessen oppleves derfor forskjellig av kvinnene, og det er individuelle ulikheter i taklingen av den nye livssituasjonen. Men det er allikevel mye som er felles; som behovet for å forstå eller begripe hva de har vært utsatt for og hva det innebærer.

Jeg tenker ofte: hvorfor meg? Hva har jeg gjort for å fortjene et sånt liv. Jeg trodde det bare var å skille seg, så forsvant problemet. Men problemene kom i ettertid. De kom når jeg stod der helt alene, uten språk og uten å vite hva jeg har krav på.

Jeg ble slått og det er ikke greit. Jeg skjønte ikke at man tok det så på alvor i Norge. Jeg fikk vite i ettertid at han kan bli straffet for det og sone i fengsel (...) En voldsalarm. Jeg tenkte aldri at noe sånt fantes, men nå har jeg en.

«Jeg må klare denne prosessen for å kunne ha hodet hevet for meg selv. Hvis ikke så har han klart å vinne over meg igjen.»

«Så mye smerte og tårer skulle det ikke vært lov å ha, men jeg er her nå og det beviser at man kan komme gjennom det.»

Mange av informantene sa at de har sagt fra seg det livet de hadde for å komme til Norge.

«Jeg gikk på universitetet i hjemlandet og måtte slutte da jeg giftet meg. Han hadde lovet at jeg skulle fullføre utdannelsen i Norge og at han har sjekket ut mulighetene.»

«Ufff, tenk at jeg reiste fra familien min for å leve i flykt og frykt i utlandet. Jeg dro fra venner, familie, slektninger og alt det trygge.»

«Jeg hadde bil, jobb, foreldrene mine og et fint hus. Jeg gikk fra alt til noe ukjent.»

Videre gir flere informanter uttrykk for at det er vanskelig å måtte dra tilbake til hjemlandet.

Kvinnene trekker frem sider fra kulturen deres der de uttrykker redsel, usikkerhet og en følelse av skam hvis de returnerer til hjemlandet som skilte kvinner:

«Folk har så mye fordommer. De snakker og snakker, og jeg vil aldri få fred.»

Det er ikke vanlig at man skiller seg i landsbyen min. Jeg har hørt om kvinner som blir spyttet på og skjelt ut på gata fordi de er skilt. Jeg vil ikke oppleve det eller bli utsatt for noe sånt. Det jeg har vært gjennom er mer enn nok for meg.

«Tanken på at jeg skal utsette pappa for den skammen gjør meg gal. Folk kommer til å peke på han, og si at datteren hans er skilt.»

Det er så mange uvaner i kulturen min. Hvis en er skilt så må hun holde seg inne, hun kan ikke omgå andre for å ikke utsette dem for dårlig rykte. De tror at siden jeg har vært gift så vil jeg være fristet til å ha et forhold til alle menn.

4.1.7 Selvbearbeidelse

Selvbearbeidelse er at kvinnene får en skyldfølelse over at det de går gjennom er deres egen feil. Det gjør at de sitter igjen med en skyldfølelse og der de påtar seg skylden for partnernes handlinger, eller situasjonen de nå befinner seg i. Noen av informantene fortalte om selvbearbeidelse i denne fasen og hvordan det har påført dem psykiske belastninger. Muligheten for bearbeidning av traumet de har vært gjennom, og tilgangen til sosial støtte og anerkjennelse var begrenset. Dette er noe som kan ta helt overhånd på livssituasjonen, dominere og ta bort gleden over livet. Det å være utsatt for vold setter dype spor som kan vedvare over en lang tid, som kan påvirke livssituasjon og helsetilstand for den voldsutsatte:

Man blir liksom aldri kvitt det man opplevde (...) Jeg mister tilliten til verden og menneskene rundt meg. Å oppleve så mye krenkelse uten sosial støtte, uten familien og i et fremmed land, uten anerkjennelse, kan påvirke psyken din fullstendig. (...) Jeg tenker ofte at jeg ikke orker mer. Jeg ble utslitt. Alt opplevdes som et strev. Det var ingen glede i noen ting.

«Jeg tenkte ofte at alt dette er min feil. Alt var min skyld.»

Jeg tenkte ofte at hadde jeg bare blitt værende ekteskapet, så hadde alt dette vært unngått. Av og til lurer jeg på om jeg var for egoistisk siden jeg satt meg selv først. At jeg bare ville redde meg selv, men gjorde det motsatte. Jeg ble ikke trodd på og er helt alene.

«Jeg følte at situasjonen jeg var i var min feil, og jeg måtte gjøre noe med det selv.»

Under prosessen beskrev flere av informantene, som vi ser, skyldfølelse i forbindelse med hendelser som partners voldsutøvelser, og tok på seg et stort ansvar for partners handlinger. Det at kvinnene internaliserer andres oppfatninger kan føre til at de blir til egne oppfatninger av seg selv. Ved at skyldfølelsen fremtrer vil den påvirke mestringen på en negativ måte, ifølge Antonovsky (2012), en hemmende faktor for mestring. Informantene hadde en forståelse som synes å ha bidratt til at de leter etter feil ved seg selv da de følte skyldfølelse for situasjonen de befant seg i. Med dette kan det forstås at selvfølelse har innvirkning på mestringsprosessen for kvinnene, og kan være fremtredende slik at den hemmer mestring, og medfører at de den voldsutsatte får et negativt selvbylde.

«Jeg la jo mye på meg etter at jeg gifta meg. Jeg tenkte at det var derfor han mobbet meg så ofte.»

«Ofte tenkte jeg at; Hva om jeg kledde meg annerledes eller sminket meg mer? Ville han kanskje ha behandlet meg annerledes.»

Volden kvinnene har vært utsatt for og situasjonen de nå befinner seg i, opplever de som belastende, og noe de ikke ønsker at omgivelsene skal ta del i. Dette kom tydelig frem i flere av intervjuene. Den opplevde krenkelsen synes å ha påvirket hvordan kvinnene opplevde seg selv, og hvordan de trodde at andre opplevde dem. Ut fra det informantene uttrykte, hadde de fått en større forståelse for situasjonen da de møtte sosialarbeiderne på krisesenteret og andre kvinner som var i samme situasjon:

«På krisesenteret møtte jeg damer som satt med de samme tankene, og jeg fortalte dem hvor fine de er. Da forstod jeg at mine negative tanker om meg selv bare noe jeg har i mitt eget hode, for de andre damene tenkte på samme måte og de er vakre.»

Ifølge teorien er måten kvinnene takler utfordringer og stress på en sammenheng med deres motstandsressurser, som igjen bidrar til å utvikle, og bevare en sterk opplevelse av sammenheng. Dette har i neste omgang betydning for kvinnes mestring av livet i sin helhet. Den viktigste mestringsressursen er opplevelsen individet har av seg selv, og denne opplevelsen beskrives som en dimensjon som er bevegelig og påvirkelig (Antonovsky, 2012, s.48). En av informantene ga uttrykk for mestringsressursen med at hun har vært gjennom kriser før og som har bestemt seg for at dette skal gå:

«Jeg sier til meg selv at jeg har opplevd verre og dette skal jeg klare. Jeg vil og derfor skal jeg komme meg gjennom dette.»

Gjennomgangen har vist at kvinnene trenger forståelse om det den nye fasen i livet de befinner seg i. De trenger ny kunnskap for å oppnå dette. Detaljert forståelse om venteprosessen mens søknaden er under behandling er de først klar for senere i prosessen. Informantene trenger å føle seg anerkjent fra hjelpeapparatet, og støtte gjennom søknadsprosessen.

4.2 Fase 2: Venteprosessen

4.2.1 Fra innsendt søknad til ferdigbehandling

Venteprosessen starter etter at kvinnene har gjennomført et intervju hos politiet, og søknaden videresendes deretter fra politiet til UDI til behandling. Venteprosessen er mens UDI vurderer og behandler søknaden som enten innvilges eller avslås. Varigheten på denne prosessen kan ta opptil ti måneder og kan ta lengre tid hvis et avslag skal påklages.

4.2.2 Mestring i lys av belastning

Den første tiden på krisesenteret er en krevende og følsom tidsperiode, med utfordringer i forhold til oppholdstillatelsen, anmeldelse av voldsutøver, hverdagsutfordringer og utryggheten. Den ventesituasjonen de nå er kommet i, er annerledes enn den første fasen på krisesenteret. Nå er kvinnene på egenhånd, de har flyttet fra krisesenteret. Situasjonen er dermed radikalt forandret og kvinnene forsøker nå å holde motivasjonen oppe. Der de jobbet med selvstendighet i den første fasen, er det nå ytterligere skjerping av situasjonen.

Informantene fremhevet således venteprosessen som spesielt belastende. Det er for dem en usikker fase, der de venter på at deres fremtid vil bli avgjort av noen andre. De har allerede tatt et skritt ut i det ukjente, men det er usikkerheten på hva utfallet for dette skrittet er som beskrives som mest belastende.

Flere av informantene beskriver vanskelige livshendelser, tidligere erfaringer og følgene av dem, det vil si psykiske problemer og søvnvansker som tar overhånd og preger dem.

Belastningene krever mye innsats, noe kvinnene beskriver som for mye å håndtere i situasjonen de befinner seg i. Livssituasjonen kan være at det kvinnene har kapasitet til å håndtere holder akkurat i hverdagen, og at det derfor ikke er rom for mer. Det kan være flere belastninger som er krevende og som gjør at det blir vanskelig å hente seg inn igjen.

Informanter beskrev denne prosessen på følgende måter:

Jeg følte det ble for mye. Tankene og redsel for at han skal setter kjepper i prosessen. Jeg kjente at det var for mye. Tiden stod stille og enkelte dager føltes som evigheter (...). Midt i dette fikk jeg beskjed om at jeg måtte flytte fra daværende leilighet. Jeg er

avhengig av økonomisk sosialhjelp for å overleve og sosialtjenesten mente leiligheten var for stor for en person. Alt svartnet for meg.

«Jeg mistet matlysten og klarte ikke å sove. Tenker på den dagen jeg får vite hva som skjer. (...) Så kom korona og alt tar jo mye lengere tid.»

Det er vanskelig å forklare, men alt er usikkert. Det er mennesker som vet to prosent av det jeg har opplevd, og de skal avgjøre om jeg fortjener å bli værende eller ikke. Hvert minutt som går meg redd. De i UDI tenker sikkert ikke at jeg er våken hver natt og tenker i en seng som jeg ikke vet om blir min eller ikke. Jeg vet hvor jeg er i dag, men er livredd for hvor jeg skal være i morgen.

Flere av informantene relaterte opplevelsen av kontroll og selvstendighet til mestring. Vi kan merke oss at selv i denne fasen, er ikke alt mørkt. Det fins ressurser hos dem for å mestre. Mestring ble knyttet til hvordan de oppfattet sine evner og seg selv i prosessene:

Han sa alltid at jeg ikke ville klare noe uten han. Mange ganger følte jeg meg som et lite barn som akkurat har lært seg å gå. Jeg kunne reise meg opp, men kunne ikke ta et skritt uten å se på han om det var greit eller ikke. Men sånn er det ikke lenger. Jeg er en voksen, stolt kvinne som har kommet langt i livet. Jeg har kontroll nå og styrer livet mitt selv.

«Hvordan jeg mestrer denne prosessen? Ja, det er jo ved at jeg er sterk og ikke gir opp. Jeg får ting til, lærer nye ting og klarer det.»

«Jeg bestemmer over mitt eget liv nå, og det er sånn jeg kommer til å klare meg.»

Håndterbarhet i informantenes situasjon handler om at kvinnene ser på hendelser som utfordringer og at de er i stand til å ta i bruk sine ressurser for å takle stressende situasjoner

best mulig. Mestring er belønningen for å takle psykologisk stress. stress og mestring er derfor noe som må sees i sammenheng. Gjennom kvinnenes opplevelser av mestring knyttet til ulike situasjoner i hverdagen, er følelsen av kontroll av betydning for kvinnenes håndtering av livssituasjonen. Dette fremkommer også av informantenes opplevelser av situasjoner hvor mangel på kontroll over egen situasjon påvirker deres motivasjon. Det kan bety at opplevelsen av manglende kontroll kan kobles til manglende ressurser i møte med utfordrende situasjoner. Mulighet for avkobling, hvile og nye impulser er viktig og her betydning for å holde ut og håndtere en krevende hverdag, som også Antonovsky understreker. Dermed uttrykker informantene viktigheten med å ha håp og tro på framtiden. Håp er helt nødvendig å ha for å oppnå god håndterbarhet, ifølge Antonovsky. Mange av informantene var motivert for, og hadde selv hadde tatt initiativ til både søknadsprosessen og venteprosessen etter at de ble informert om lovverket. De beskrev situasjonen sin som noe midlertidig:

«Jeg sitter jo i ensomheten. Jeg tør ikke knytte meg til folk fordi jeg kanskje må flytte, men sånn er livet. Jeg skal ikke ha det sånn for alltid. Jeg skal klare meg.»

«Jeg ber bare om det jeg har krav på, og tenker at jeg i hvert fall har prøvd å søke. Hva som skjer, er opptil Gud.»

Meningsfullhet kjennetegnes av at kravene som stilles for å få selvstendig oppholdstillatelse er utfordringer som det er verd å engasjere seg i. For venteprosessen gir det seg utslag i engasjement, tørre å stå i utfordringer og opplevelse av mestring som øker motivasjonen. Det kan se ut som at følelsen av manglende kontroll, skaper frykt for å ødelegge for seg selv i prosessene. Dermed blir terskelen for å engasjere seg i sin egen prosess der man selv mener å ha lite kontroll svært høy, og det vil hindre motivasjonen for å fullføre prosessen. Slike opplevelser gir ikke mening til situasjonen. En bedre kontroll over situasjonen kan også oppnås ved å gi kvinnene mer informasjon om både søknadsprosessen og sin kommende situasjon. Informasjon kan være med å bidra til at hun får en sterkere opplevelse av sammenheng ved at hun forstår sin situasjon bedre. Noe som igjen kan bidra til at hun håndterer en nye situasjon på en god måte (Antonovsky 2013).

Jeg vet det vil bli bedre på et tidspunkt. Jeg hadde aldri klart å stå i alt dette hvis det ikke hadde vært for at jeg selv kunne styre situasjonen min. Jeg må prøve til siste lite, uten å gi opp.

Jeg vet hva jeg har vært gjennom, og det skal jeg ikke tilbake til. Jeg vil fremover i livet.»

4.2.3 Den følelsesfokuserte mestring og mestringstro

Antonovskys beskrivelse av meningsfullhet tilsier at en opplever livet som forståelig rent følelsesmessig, og at det er verdt å bruke krefter på. Den følelsesfokuserte mestring var fremtredende. Når stressbetingelsene på den andre siden vurderes som foranderlige, og oppfattes som noe en kan kontrollere vil den problemfokuserte mestringen være fremtredende. Stressende krav utspiller seg i faser, og følelsene og mestringsstrategiene vil variere i de ulike fasene. Informantene valgte mestringsstrategier ut fra situasjonen de var i på daværende tidspunkt, og hverdagene var beskrevet som lite meningsfulle. Det handler om kvinnene er villig til å ta utfordringen og prøve å finne mening i den. Informantene har valgt å oppsøke hjelp, noe som viser til at de forsøker å finne mening.

«Jeg valgte min vei etter ekteskapet, og fikk bevis på at det er en lang og vanskelig vei å gå, men jeg er sterkere nå enn det jeg var for noen måneder siden.»

«Det beste valget jeg tok var å gå ut av døra hans og komme i kontakt med krisesenteret. Jeg trengte hjelp og ble tatt imot med åpne armer.»

Det mestringstro handler om, er i stor grad om individet har tro på om egne handlinger kan være med å påvirke situasjonen. Basert på valgene man tar, utvikler vi ulike kompetanser, interesser og sosiale nettverk som er med på å bestemme hvilken retning livet tar. De to kognitive mekanismer som påvirker mestringstroen er å forutse utfall og konsekvenser som kan omformes til motiverende og regulerende atferd, og den kognitive motivasjonen som stammer fra indre standarder av selvevaluerende reaksjoner til egen prestasjon (Antonovsky, 2012). Kvinnene i studien møtte utfordringer, men mistet ikke troen på at de kan mestre seg

gjennom denne prosessen de nå befinner seg i. Mestringstro er nært beslektet med den salutogene tenkningen.

4.2.4 Kontroll og mestring

Innsats for mestring blir belønnet med oppnådd kontroll. Forholdet mellom kontroll og mestring er gjensidigheten mellom dem. Alt tatt i betraktning viser dette til at mestringen innebærer en prosess. Det at kvinnene oppsøkte hjelp er i seg selv et begynnende steg på mestringsprosessen. Graden av mestring varierer, og strategiene en bruker varierer gjennom prosessene. Informantene er på forskjellige steder i prosessen, og målsetningene de hadde for sitt liv og sin hverdag var ulik. Et viktig aspekt i mestringsprosessen er kontroll. Noen av informantene beskrev at skyld- og skamfølelsen som de tidligere kjente på, nå var endret og de hadde plassert ansvaret for volden hos partneren.

«Jeg vet det ikke er min feil, jeg håper han får den hjelpen han trenger for å behandle sinnet hans.»

Det å være bevist på at han har en lidelse som gjør at han var sånn, gjorde det lettere for meg å forstå han i etterkant. Helt ærlig så kan han jo ikke være frisk. Nå er det ikke sånn at jeg unnskylder handlingene hans, men jeg forstod ting bedre når jeg lærte mer om psykiske lidelser.

En fokusert følelse kjennetegner noe som er knyttet til et relativt konkret objekt. I denne sammenheng har kvinnene uttrykt følelser rundt frykt og angst. Kvinnene er bevist følelsene sine. Det er lettere for dem å beskrive disse følelsene, og dermed blir disse følelsene mindre truende for kvinnene. Mestring forutsetter at man gir et klart bilde av situasjonen, og ved at man gir situasjonen en følelsesmessig mening. Opplevelsene og erfaringene kvinnene har i prosessen er preget av den usikre situasjonen fra ekteskapet, å ta steget ut i det usikre, og det å skaffe seg autonomi. Det at kvinnene aksepterer at de er nødt til å stå i situasjonen og håndtere den bidrar til mestring. Kvinnene strever etter å skape en mening i tilværelsen. De uttrykker at de er bevist over at utfordringer er til stede, men de velger å konsentrere seg om håndteringen av disse prosessene i situasjonen de befinner seg i.

Kapittel 5: Avsluttende refleksjoner og kommentarer

Denne studien har tatt utgangspunkt i problemstillingen «*Hvordan opplever kvinner som har kommet til Norge på familiegjenforening og som har brutt ut av ekteskapet på grunn av vold, prosessen med å søke opphold på selvstendig grunnlag?*»

Vi kan se at kvinnene vi har intervjuet opplever søknadsprosessen og ventetiden på en tilnærmet lik måte. De har videre fortalte om flere sider ved søknadsprosessen og venteprosessen som de mente hadde bidratt til økt mestring og selvstendighet for dem selv, store belastninger til tross Informantene nevnte stabilitet, og en trygg havn med tilgang på sosialarbeidere og kvinner i en lignende situasjon som kan gi støtte, og tro på endring.

Informantene viste også til sider i prosessene som de mente kunne ha en hemmende og en fremmede effekt for utviklingen av mestring og selvstendighet som holdninger og opplevelsen av å bli anerkjent av ulike instanser som politi, advokater og sosialarbeidere. Møtene ble i stor grad beskrevet som vonde eller vanskelige erfaringer av kvinnene, men de fortalte også om de gode møtene. Det fremstår slik at det som skiller gode og dårlige møter fra hverandre, ofte handlet om kvinnes opplevelse av å bli trodd på i sine historier.

Kvinnene beskrev erfaringene fra møtene med politiet og advokatene som negative. Informantene uttrykte en fortvilelse og følelse av manglende likeverd knyttet til denne erfaringen. Erfaring med opplevelse av manglende anerkjennelse, kan motivere til kamp om anerkjennelse (Honneth 2008). I denne kampen er den utfordrende og det strevsomme livsarbeidet der informantene gjør en innsats for å bedre sin livssituasjon, men møter lite anerkjennelse. Honneths tese om at forklarer hvordan erfaring med manglende anerkjennelse kan utløse en kamp om anerkjennelse: Mennesket er avhengig av å erfare anerkjennelse for å kunne være menneske (Honneth 2008, s. 145)

Dette uttrykker at det må ligge en opplevelse av å føle en verdi, kjenne seg sosialt anerkjent, og en oppfatning om rett og urett bak reaksjon og handling. Kvinnes første reaksjon på stressorer var følelsespreget. Det betyr at hvordan de søker å finne sosial støtte for sine valg, vil ha betydning for situasjonen videre. Det å kunne oppleve at man har tilgjengelige ressurser vil være uttrykk for en instrumentell tilnærming og sterk opplevelse av sammenheng. Hvis det oppstår en situasjon i denne prosessen som kan framkalle en reaksjon, bidrar det til at man

håndterer prosessen bedre. Dette kan stemme i forhold til det informantene forteller. Flere av informantene har levd i livsbelastende situasjoner, før de valgte å bryte ut av det. Det å bryte ut er en måte å håndtere stressorene på, og som har ført til sterk opplevelse av sammenheng. Endringen har ofte oppstått i forbindelse med at informantene har søkt hjelp.

Kvinnene uttrykte at de mangler familien og nettverket sitt, som kulturelt og sosialt sett kunne gitt dem støtte da de brøt med de tradisjonelle ekteskapsmønstre som kulturen deres bringer med seg, og som satte dem i en sårbar posisjon ovenfor det å returnere til hjemlandet. Det at de ble stående alene i opplevelsene og bekymringene sine gjorde kvinnene mer sårbare. Møtet med sosialarbeiderne på krisesenteret ble beskrevet som positive der kvinnene følte seg anerkjent. Kvinnene opplevde støtte av sosialarbeiderne i prosessene de var gjennom. Noe som førte til at kvinnene fikk motivasjon for å søke endring.

På bakgrunn av det som har kommet fram i denne studien ønsker jeg å komme med noen forslag til hva som hjelper til økt mestring og anerkjennelse hos minoritetskvinner. Mestring sett som selvstendighet er derfor et realistisk mål for kvinner i en slik situasjon. Jeg mener på bakgrunn av dette at bevissthet hos offentlige instanser rundt hvordan kvinnene definerer mestringsbegrepet er viktig. En slik bevissthet kan gjøre det lettere for kvinnene å sette seg både realistiske og konkrete mål for veien videre. Dette vil være et godt grunnlag for motivasjon og mestringsforventning, og er viktig for fremgang i deres endringsprosess.

Funnene i denne studien peker mot at sosialarbeidere på krisesenteret har bidratt med å bistå kvinnene i arbeidet med å oppnå selvstendighet og kontroll i eget liv. Sammenhengen mellom mestringskapasitet, mestringstro og mestringsfølelse kan gi viktige holdepunkter i arbeidet med å bistå kvinner i en sårbarsituasjon i å bli mer selvstendige. Mestring kan utvikles gjennom selvstendighet, og opplevelsen av kontroll over sin egen hverdag bidrar til søknadsprosessen og venteprosessen blir meningsfulle for disse kvinnene. Det å få kontroll over sitt eget liv knyttes til selvfølelsen, og kan føre til økt mestringskapasitet. Noe som igjen kan gjøre at en prøver å skape endring på andre områder i livet. Kvinnene som bryter ut av et ekteskap uten oppholdstillatelse trenger mer informasjon på hva deres rettigheter er.

Sosialarbeiderne kan også øke kvinnes motivasjon ved å synliggjøre muligheter og ved å gi kvinnene informasjon og kunnskap som engasjerer. Det at kvinnene ikke har nok informasjon og kunnskap om deres rettigheter i Norge, kan bidra til at de unnlater å oppsøke hjelp, eller at de blir værende i et voldelig ekteskap gjør at de er i en særskilt posisjon ved at de kan bli usynlige for både offentlige instanser og hjelpetilbudet.

Jeg mener selvstendighet og selvbestemmelse er en verdi og en rettighet for alle mennesker. Det er likevel viktig å være åpen for at mennesker vektlegger verdier ulikt innenfor ulike kulturer, og at de derfor også kan ha forskjellige måter å forholde seg til det å være selvstendig på. I møte med disse kvinnene er det derfor viktig å ha i bakgrunn at de har vært isolert fra samfunnet og at de har ulike oppfatninger av hva selvstendighet innebærer. Håp og bevissthet om endring bør være til stede, men forventningene om endring må følge kvinnenes egen indre motivasjon og ressurser. Med ord bør kvinnenes stemme stå sterkest i egen opplevelse av endring.

Litteraturliste

- Antonovsky, A. (2012). Helsens mysterium. *Den salutogene modellen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag. Norsk oversettelse av: Antonovsky, A. (1987). *Unraveling the Mystery of Health. How People Manage Stress and Stay Well*. San Fransisco: Jossey-Bass Inc. og London: Jossey-Bass Ltd.
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) (2021). *Krisesentertilbudet i norske kommuner- Om beboerne*. Hentet fra: https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Vold_og_overgrep_tall_og_statistikk/krisesentertilbudet_i_norske_kommuner/
- Berg, B. (2018). *Kommunikasjon via tolk - faglighet, rettssikkerhet, makt og avmakt*. I B. Berg, G. M. D. Haugen, K. Elvegård, & P. Kermit (Red.), *Marginalitet, sårbarhet, mestring: metodiske utfordringer i praksisnær forskning*. Oslo: Universitetsforlag.
- Braun, V., og Clarke, V. (2006). *Using thematic analysis in psychology*. *Qualitative Research in Psychology*(3), 77–101.
- Breivik, P.C. (1988) *Utlending, kvinne og skilt – hva så ?*, Mellomfagsavhandling i kriminologi ved Universitet i Oslo: 1988
- Brochmann II-rapporten: NOU 2017:2: *Integrasjon og tillit – langsiktige konsekvenser av høy innvandring*.
- Brottveit, G. (2018). *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder: om å arbeide forskningsrelatert*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dzamarija, M. T. (2014). *Oversikt over personer med ulik grad av innvandringsbakgrunn*. (Bind 2014/16)

- Gilje, N., (2020). *Hermeneutikk som metode- introduksjon til hermeneutisk intensjonalisme*. I D. Jenssen, M. Kjørstad, S. Seim & P. A. Tufte (Red.), *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Gilje, N., & Grimen, H. (1993). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger: innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi* (15. ed.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Grøvdal, Y. (2019). *"Ikke verdt å gå til politiet med": Om vold i parforhold som ikke er anmeldt*. Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. (Rapport 5/2019). Hentet fra: <https://www.nkvts.no/rapport/ikke-verdt-a-ga-til-politiet-med-om-vold-i-parforhold-som-ikke-er-anmeldt/>
- Heggen, K (2010). *Rammer for meistring*. I: Ekeland T-J. Og Heggen, K. (red). *Meistring og myndiggjering. Reform eller retorikk?* (s. 64-82). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Honneth, Axel (2008). *Kamp om anerkjennelse om de sosiale konfliktenes moralske grammatikk*. Oversatt av Lars Holm-Hansen. Oslo: Pax Forlag
- Isdal, P. (2018): *Meningen med volden*. Oslo, Kommuneforlaget.
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Abstrakt.
- Justis- og beredskapsdepartementet (2020). *Et liv uten vold- Handlingsplan mot vold i nære relasjoner 2014-2017*. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/97cdeb59ffd44a9f820d5992d0fab9d5/hplan-2014-2017_et-liv-uten-vold.pdf
- Kavli, H. & Nicolaisen, H. (2016): *Integrert eller marginalisert? Innvandrede kvinner i norsk arbeidsliv*. Oslo. Tidsskrift for samfunnsforskning.
- Killèn, K. (2009). *Sveket 1*. Kommuneforlaget AS
- Kollstad, M. (2008). *Klare seg selv? - Faglige utfordringer i arbeidet med unge funksjonshemmede*. Oslo: Gyldendal akademisk.

- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (T. M. Anderssen & J. Rygge, Overs.; 3. utg.). Gyldendal akademisk
- Lazarus, R.S., & Folkman, S. (1984). *Stress, appraisal, and coping*. New York: Springer publishing company.
- Malterud, K. (2003). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning. En innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Malterud, K. (2013). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning. En innføring* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Paulsen, V. (2017). *Overgang til voksen for ungdom i barnevernet*. Doktoravhandling, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Hentet fra <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2478174/Veronika%20Paulsen.pdf?sequence=5&isAllowed=y>
- Paulsen, V., Riise, A. & Berg, B. (2020). *Enslige mindreåriges vei inn i voksenlivet – behov for anerkjennende praksis*. Fontene forskning, 13(2), 21-43.
- Smith, J., Flowers, P. & Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. London: SAGE Publications Ltd.
- Smaadahl, T., Hernes H. & Langberg L. (2002): *Drømmen om det gode liv – en rapport om utenlandske kvinner, gift med norske menn, som måtte søke tilflukt på krisesentrene i 2001*, Krisesenter sekretariatet, Oslo, 2002.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis*. Innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Thomassen, M. (2020). *Fenomenologiens mange ansikter*. I D. Jenssen, M. Kjørstad, S. Seim & P. A. Tufte (Red.), *Vitenskapsteori for sosial- og helsefag* (s. 103-133). Gyldendal.

Utlendingsdirektoratet, UDI (2021): «Oppholdstillatelse for deg som har blitt mishandlet»
<https://www.udi.no/skalsoke/oppholdstillatelse-for-de-som-har-blitt-mishandlet/>

Utlendingsloven (2008). *Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her* (LOV-2008-05-15-35). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-05-15-35>

Oversikt over vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv til informantene

Vedlegg 2: Intervjuguide

Vedlegg 3: intervjuguide

Vedlegg 4: Godkjenningbrev fra NSD

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Minoritetskvinner vei fra familiegjeforening til opphold på selvstendig grunnlag»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Bakgrunn og formål

Mitt navn er Manal Mansour og er masterstudent på OsloMet der jeg tar mastergrad i sosialt arbeid.

I den anledning vil jeg forske på kvinner som har kommet til Norge på familiegjeforening og som har brutt ut av ekteskapet på grunn av vold. Formålet med studien er å undersøke hvordan disse kvinnene opplever prosessen når de søker opphold på selvstendig grunnlag.

Problemstillingen er: *«Hvordan opplever kvinner som har kommet til Norge på familiegjeforening og som har brutt ut av ekteskapet på grunn av vold, prosessen rundt når de søker opphold på selvstendig grunnlag?»*

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

For å svare på oppgaven ønsker jeg å komme i kontakt med 6 minoritetskvinner som har vært utsatt for vold i nære relasjoner, som har søkt eller søker opphold på selvstendig grunnlag og er villig til å la seg intervju til prosjektet. Jeg ønsker også å intervju 4 sosialarbeidere som har vært i kontakt med minoritetskvinner som er eller har vært i en slik prosess.

Spørsmålene vil omhandle hvilke opplevelser minoritetskvinner og sosialarbeidere har rundt prosessen og ventetiden når minoritetskvinnene søker opphold på selvstendig grunnlag.

Hva innebærer det for deg å delta?

Intervjuet vil gjennomføres etter avtale og det vil tas hensyn til smittevernstiltak. Intervjuet tar omtrent en time. Vi kan sammen avtale hvor, når og hvordan intervjuet finner sted. Intervjuet vil bli tatt opp med lydopptaker, og jeg kommer til å ta notater under intervjuet. Intervjuene blir transkribert. Det vil bli benyttet fiktive navn på informantene og navn informantene nevner i intervjuet.

Opplysningene skal brukes til å besvare problemstillingen, og spørsmålene vil omhandle dette temaet. Jeg har ikke behov for personopplysninger i form av personnummer, fullt navn og adresse. Dette er ikke relevant for prosjektet.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 16.08.2021. Personopplysninger og eventuelle opptak ved prosjektslutt vil slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra OsloMet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

Manal Mansour

Tlf: 90017500, Mail: s308494@oslomet.no

Veileder og ansvarlig for studiet:

Førsteamanuensis

Dag Jensen

Tlf: 90017500 / [redacted], Mail: Dag.jensen@oslomet.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Manal Mansour

Samtykkeerklæring

Samtykke kan innhentes skriftlig (herunder elektronisk) eller muntlig.

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet: ***Minoritetskvinners vei fra familiegjenforening til opphold på selvstendig grunnlag***, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju, og at intervjuet tas opp på båndopptak.

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

INTERVJUGUIDE sosialarbeiderne

Generelt for alle intervju:

Anonymitet og frivillighet:

- **Frivillighet:** *Deltakelsen i prosjektet er frivillig, du kan trekke deg når som helst både i løpet av intervjuet og i ettertid.*
- **Taushetsplikt og konfidensialitet:** *Jeg har taushetsplikt og vil behandle intervjumaterialet og lydfiler konfidensielt. Gjøre oppmerksom på at taushetsplikten ikke skal brytes fra deres side, men at de gjerne kan bruke anonymiserte case/eksempler underveis for å belyse spørsmålene.*
- **Anonymisering:** *Alt vil bli anonymisert så godt det lar seg gjøre. Senteret, navn, stillingstittel vil alt være anonymt. Det vil med andre ord være helt anonymt for folk” utenfor”. Riktignok kan det være enkelte sitater som kan virke gjenkjennelig hvis andre ansatte på senteret leser masteroppgaven. Dette er det vanskelig å gjøre noe med.*
- **Prosjektets sluttdato er 15.05.2021. Innen denne datoen vil alt datamateriale anonymiseres og lydopptakene slettes.**
- **Forhøre om tillatelse til lydopptak.**

Sosialarbeidere

Innledning

- Hvem er jeg

Temaet for samtalen er Hvordan opplever kvinner som har kommet til Norge på familiegjenforening og som har brutt ut av ekteskapet på grunn av vold prosessen når de søker opphold på selvstendig grunnlag?

- Kort om prosjektet

• Hva jeg ønsker å få opplysninger om under intervjuet og klargjøre begrep som anonymitet og bruk av lydopptaker. Sørg for samtykke til lydopptak.

Klargjøre om informanten har noen spørsmål før intervjuet starter.

• Start opptak

Fakta spørsmål

- Hvilken stillingstittel har du?

- Hvor lenge har du jobbet på nåværende arbeidsplass?

Kvinnene

1. Hva er din vurdering av hvordan disse kvinnene har det?
2. Hvordan opplever du at denne prosessen er for disse kvinnene?
3. Er det spesielle tiltak som iverksettes fra tiden kvinnene bryter ut av ekteskapet til søknad om opphold på selvstendig grunnlag er ferdig behandlet?

INTERVJUGUID: MINORITETSKVINNER

Generelt for alle intervju:

Anonymitet og frivillighet:

- *Frivillighet: Deltakelsen i prosjektet er frivillig, du kan trekke deg når som helst både i løpet av intervjuet og i ettertid.*
- *Taushetsplikt og konfidensialitet: Jeg har taushetsplikt og vil behandle intervjumaterialet og lydfiler konfidensielt. Gjøre oppmerksom på at taushetsplikten ikke skal brytes fra deres side, men at de gjerne kan bruke anonymiserte case/eksempler underveis for å belyse spørsmålene.*
- *Anonymisering: Alt vil bli anonymisert så godt det lar seg gjøre. Senteret, navn, stillingstittel vil alt være anonymt. Det vil med andre ord være helt anonymt for folk” utenfor”. Riktignok kan det være enkelte sitater som kan virke gjenkjennelig hvis andre ansatte på senteret leser masteroppgaven. Dette er det vanskelig å gjøre noe med.*
- *Prosjektets sluttdato er 15.05.2021. Innen denne datoen vil alt datamateriale anonymiseres og lydopptakene slettes.*
- *Forhøre om tillatelse til lydopptak.*

Innledning

- Hvem er jeg

Temaet for samtalen er Hvordan opplever kvinner som har kommet til Norge på familiegjennforening og som har brutt ut av ekteskapet på grunn av vold prosessen når de søker opphold på selvstendig grunnlag?

- Kort om prosjektet

- Hva jeg ønsker å få opplysninger om under intervjuet og klargjøre begrep som anonymitet og bruk av lydopptaker. Sørg for samtykke til lydopptak.

Klargjøre om informanten har noen spørsmål før intervjuet starter

- Start opptak

Fakta spørsmål

1. Kan du fortelle meg litt om deg selv:

- Hvor lenge har du vært i Norge? - Hvor kommer du fra? - Hvor gammel er du?

Før familiegjenforeningen og den første delen av ekteskapet i Norge

2. Kan du fortelle om din historie om tiden før og om tiden da du kom til Norge?

- Familie, evt. tidligere ekteskap, Venner, Utdanning, Yrke, Fritid - Litt om hjemlandet generelt

-Hvor og hvordan møtte du daværende ektemann? - Positivt/negativ - Hvordan opplevde du overgangen til et nytt land?

Perioden etter at du valgte å gå fra han

3. Hva skjedde da du valgte å bryte ut av ekteskapet? Hva syntes du at du måtte forholde deg til?

- fikk du råd og veiledning? - bistand til å søke skilsmisse? - bistand til å søke opphold?

- følte du deg forstått med tanke på dine opplevelser i ekteskapet?

- følte du at du ble møtt med kulturforståelse?

Ventetiden og prosessen for å søke opphold på selvstendig grunnlag

4. Kan du fortelle om søknadsprosessen?

- erfaringene, opplevelsen og utfordringer

- Hva opplevde du som det vanskeligste i perioden da du søkte om opphold på selvstendig grunnlag?

- anger, sinne, glede, usikkerhet/sikkerhet, et håp om en ny start,

- Hvor lenge måtte du vente på å få svar på søknad om opphold på selvstendig grunnlag? Lang/kort i dine øyne?

5. Hvordan mestret du prosessen?

- Hvordan opplevde/ opplever du ventetiden? -Hvordan har denne prosessen og ventetiden påvirket livet ditt?

-Hvilke ressurspersoner har vært viktig i ditt liv og hvilken betydning har den/de hatt? (Det kan være familie, lærer, helsesøster, nabo etc.)

- Hvilke lyspunkter på veien vil du trekke frem? - Noen som har trodd på deg, vist deg forståelse? Hvis ja, hva har dette betydd for deg? Hvis nei, hva skulle du ønske at noen hadde gjort?

- Er det noe du angrer på eller som du skulle ønske du hadde gjort annerledes?

- Var du avhengig av hjelp fra sosialarbeidere eller fagpersoner?

Nåtid og Fremtid

6. Hvordan ser du på fremtiden?

-Hvordan du opplever din nåværende livssituasjon

-Hva savner du? Hva får deg til å bli værende?

- Frykt for å reise tilbake? -Hva er viktig for deg for å ha et godt liv? - Har du vurdert andre muligheter; f. eks retur til hjemlandet.

Avrundning

- Andre tema som er viktig for deg

- Generelle innspill

Avslutning

Er det mulig å ta kontakt med deg i etterkant hvis det er noe jeg lurer på angående intervjuet?

Tusen takk for at du ville delta!

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Skilte innvandrerkvinner som søker opphold

Referansenummer

621143

Registrert

03.11.2020 av Mannal Mansour - s308494@oslomet.no

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet – storbyuniversitetet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Dag Jenssen, Dag.Jenssen@oslomet.no, tlf: 90854805

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Mannal Mansour, mimo129@hotmail.com, tlf: 93617380

Prosjektperiode

01.12.2020 - 16.08.2021

Status

31.05.2021 - Vurdert

Vurdering (2)

31.05.2021 - Vurdert

NSD har vurdert endringen registrert 06.05.2021.

Vi har nå registrert 16.08.2021 som ny sluttdato for behandling av personopplysninger.

I tilfelle det skulle bli aktuelt med ytterligere utvidelse av den opprinnelige sluttdato (15.05.2021), må vi vurdere hvorvidt det skal gis ny informasjon til utvalget.

NSD vil følge opp ved ny planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos NSD: Lene Chr. M. Brandt

Lykke til videre med prosjektet!

18.12.2020 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet 18.12.2020 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle særlige kategorier av personopplysninger om etnisk opprinnelse og helse, samt alminnelige kategorier av personopplysninger, frem til 15.05.2021.

LOVLIG GRUNNLAG: UTVALGET

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og art. 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 9 nr. 2 bokstav a, jf. personopplysningsloven § 10, jf. § 9 (2).

LOVLIG GRUNNLAG: TREDJEPERSONER

Under datainnsamlingen kan det fremkomme personopplysninger om tidligere partner til kvinnene (i utvalg 2). Det vil i så fall være særlige kategorier av personopplysninger om helse. Det legges opp til å begrense opplysninger om tredjeperson i så stor grad som mulig ved at fokus utelukkende er på informantenes opplevelser. Informant bli også bedt om å unngå å snakke om partner ved navn, eller på andre måter som kan identifisere vedkommende. Dersom opplysninger om tredjeperson fremkommer, vil opplysningene anonymiseres fortløpende. Det er NSD sin vurdering at personvernulempen for tredjepersoner med dette reduseres betraktelig. Prosjektet har en allmenn interesse gjennom forskningsformål som er veid som høyere enn personvernulempen, gitt tiltakene som er spesifisert over.

Behandling av personopplysninger om tredjeperson foretas med bakgrunn i allmenn interesse. For alminnelige og særlige kategorier av personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav e), jf. art. 6 nr. 3 bokstav b), jf. art. 9 nr. 2 bokstav j), jf. personopplysningsloven §§ 8 og 9.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet

- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lenger enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER: UTVALGET

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER: TREDJEPERSONER

Så lenge tredjepersoner kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), protest (art. 21).

Det gis unntak fra informasjonsplikt etter art. 14 nr. 5 b), der personopplysninger ikke har blitt samlet inn fra den registrerte. Unntaket for informasjonsplikten skyldes at tredjepersoner kan være partner som forsker ikke vet hvem er, og det vil kreve en uforholdsmessig stor innsats for prosjektet å informere disse.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Lene Chr. M. Brandt
Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)